

สรุปผลการศึกษาวิจัยและข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “กระบวนการเปลี่ยนแปลงสู่การพัฒนาสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืน: จากกระบวนทัศน์อุตสาหกรรมสู่บูรณาการ” มีประเด็นหลักอยู่ที่การเสนอว่า การที่จะแก้ปัญหาวิกฤตจำนวนมากมาย ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการพัฒนาสังหาริมทรัพย์ตามแนวทางการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืนมาเป็นเวลานาน หรือการที่จะส่งเสริมให้การพัฒนาสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืนเกิดขึ้นได้นั้น ไม่สามารถอาศัยเฉพาะการปรับปรุงระบบทางสังคม แต่ยังต้องอาศัยการปรับปรุงองค์ประกอบทุกด้านที่มีส่วนสัมพันธ์กับชีวิตของมนุษย์ โดยเฉพาะองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งคือด้านจิตสำนึก

ผู้วิจัยจึงนำเสนอประเด็นดังกล่าวผ่านการยืนยัน “กฎอัมป์ปัจจัยตา” หรือ “กฎธรรมชาติ” ซึ่งหมายถึงสภาพที่ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างเป็นเหตุเป็นปัจจัยของกันและกัน รวมทั้งแนวคิดการพัฒนาระดับจิต อันเป็นแก่นและสาระสำคัญยิ่งในพุทธธรรมตามลำดับนั้น ก็เป็นจริงในบริบทของวงการพัฒนาสังหาริมทรัพย์ด้วย

เพื่อให้ภาพงานศึกษาชัดเจนในระดับปฏิบัติการ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิด “ส่วนหนึ่งของทั้งหมด” หรือ “โฮ-ลอน” (holon) ของอาเธอร์ คอสตเลอร์ (Arthur Koestler) และแนวคิด “ทุกด้านทุกระดับ” ในทฤษฎีบูรณาการ (Integral Theory) ของเคน วิลเบอร์ (Ken Wilber) ซึ่งกล่าวว่า “ทุกด้าน” หมายถึงองค์ประกอบหลัก 4 ด้านของชีวิต ได้แก่ จิต พฤติกรรม วัฒนธรรม ระบบสังคมและสิ่งแวดล้อม ส่วน “ทุกระดับ” หมายถึง “มีม” (meme) หรือระดับพัฒนาการ 8 ระดับขององค์ประกอบ 4 ด้านดังกล่าว (ตามภาพที่ 6.1) เพื่อศึกษากรณีตัวอย่างในบริบทของแต่ละประเทศ ซึ่งรวมถึงหมู่บ้านจัดสรรสำหรับผู้ที่มีฐานะปานกลางค่อนข้างสูงของประเทศเหล่านั้น ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การวิจัยเอกสาร การสังเกต ประกอบกับการสำรวจด้วยแบบสอบถาม แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ในเชิงบูรณาการตามหลักของทฤษฎีเกลียวพลวัตบูรณาการ (Spiral Dynamics integral) ของดอน เบคก์ (Don Beck) ทำให้ได้ข้อค้นพบดังที่จะแสดงในหัวข้อต่อไป

ภาพที่ 6.1
ระดับพัฒนาการทุกด้านของชีวิต

รหัสสี ของมีม	จิต	พฤติกรรม	วัฒนธรรม	ระบบสังคม	ชุมชน/ สิ่งแวดล้อม
	องค์รวม บูรณาการ	ผลานกาย จิตวิญญาณ	ความเป็นหนึ่ง เดียวกัน	ระบบโลก ฟื้นฟูชีวิต	สลับซับซ้อน หมู่บ้านโลก
เหลือง	ยืดหยุ่น เชื่อมโยง	ศึกษาระบบ ชีวิต/ธรรมชาติ เชื่อมโยงความรู้ สร้างสมดุล	เรียนรู้ตลอด ชีวิต เยาวชน เป็นศูนย์กลาง ชีวิตที่พอเพียง	แผนระยะยาว ข้อมูลรอบด้าน เกื้อหนุนสรรพ ชีวิต	พึ่งพาตัวเอง ใช้ทรัพยากร น้อยแต่ให้ ประโยชน์สูงสุด
ส้ม	อ่อนไหว ห่วงใย (เริ่มข้ามพ้น วัตถุนิยม)	ใช้ความรู้สึกลำ นำให้โอกาส สร้าง ความเท่าเทียม ฝึกจิต	การมีส่วนร่วม หลากหลาย รักษานิเวศ สร้างสรรค์สังคม	ฉันทามติ รัฐสวัสดิการ ระบบสีเขียว เครือข่าย	ประหยัด พลังงาน รักษา สิ่งแวดล้อม เอื้ออาทร
	มุ่งมั่น ความสำเร็จ	แข่งขัน ทดลอง เปรียบเทียบเลือก สร้างชีวิตที่ดี เสี่ยงลงทุน	เจริญก้าวหน้า บริโภคนิยม ปัจเจกนิยม สมัยใหม่	การค้าเสรี อุตสาหกรรม เทคโนโลยี ยุทธศาสตร์	ทันสมัย เป็นเอกเทศ ปลอดภัยสูง รั้วรอบขอบชิด
น้ำเงิน	เคร่งครัด	ปฏิเสธสิ่งใหม่ รอคำสั่ง ทำตามกรอบ	ยึดติดรูปแบบ วิถีชีวิตเดิม ๆ แบ่งชนชั้น	ระบบราชการ ข้อปฏิบัติตาม ตำรา จารีต	เป็นระเบียบ เกษตรกรรม ชนบท
แดง	เอาแต่ใจตัว	หนีการบังคับ รุกไปข้างหน้า กอบโกย ด้านได้อายอด	เลือกสิ่งห้กระทั่ง แรด ใช้กำลัง ผู้มีอิทธิพล ใช้อวด	เจ้าพ่อ อำนาจนิยม	ถูกนุกฎทำลาย สกปรก รกช้ำ
ม่วง	มายาคติ	ทำตามผู้เฒ่า บรรพบุรุษ และ สิ่งเร้นลับ	ไสยศาสตร์	ชนกลุ่มน้อย	สภาพธรรมชาติ กำหนดเขต ศักดิ์สิทธิ์
น้ำตาล	สัญชาตญาณ	ทำตามความ เคยชิน	ดันรนให้ชีวิต รอดไปวัน ๆ	ดำรงเผ่าพันธุ์	กันดาร

ที่มา: ปรับปรุงจาก Beck, 2001

1. ข้อค้นพบ

ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาสามารถนำมาอธิบายสมมติฐาน ซึ่งตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้ดังนี้

สมมติฐานประการที่ 1

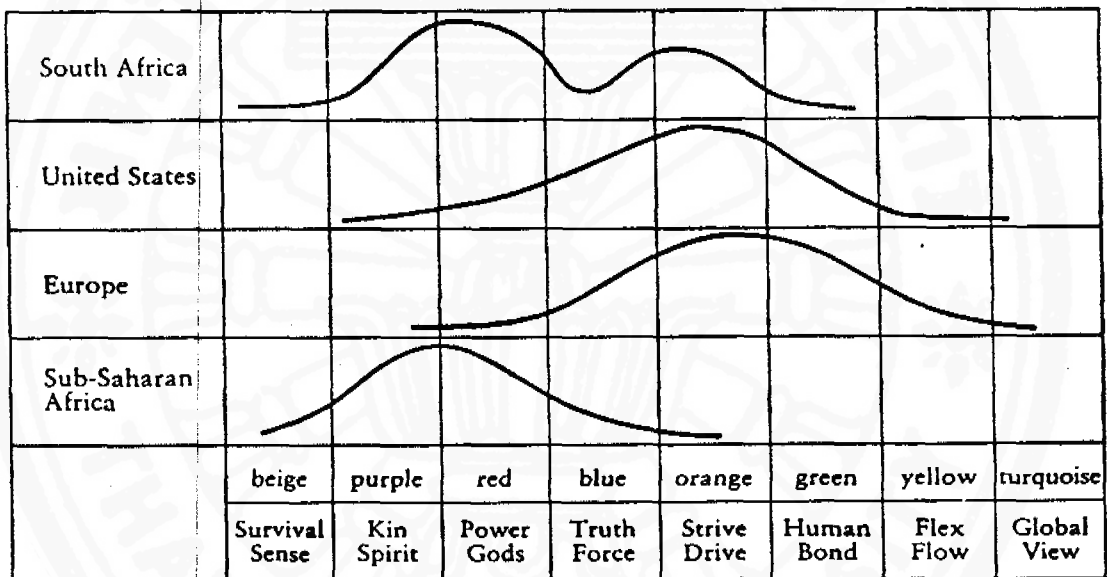
“รากฐานของปัญหาในการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืนคือการที่จิตวิวัฒน์ยังไม่แพร่ขยายมากพอ ผู้คนส่วนมากจึงยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของความสัมพันธ์อย่างเป็นเหตุปัจจัยของกันและกันระหว่างมิติเชิงจิตวิญญาณและเชิงกายภาพ”

ผลการศึกษาพบว่าสมมติฐานข้างต้นเป็นจริง ดังจะเห็นได้จากการที่ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืนในแต่ละประเทศที่ศึกษา รวมทั้งวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ต่างยืนยันไปในทิศทางเดียวกันว่า ผู้คนส่วนมาก ซึ่งรวมถึงผู้ประกอบการวิชาชีพและผู้กำหนดนโยบายในแต่ละประเทศล้วน “ยังไม่ตระหนัก” ถึงความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ให้เป็นไปตามกระบวนการทัศน์ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” อย่างเร่งด่วน การพัฒนาอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืนทั่วโลกจึงยังคงเป็นการพัฒนาในกระแส “ทางเลือก” (alternative development) ยิ่งกว่านั้น ถึงแม้ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ทั้งในทวีปอเมริกาเหนือ ทวีปยุโรป และประเทศไทย จะมีผู้ผลิตผลงานเพื่อสนับสนุนการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืนออกมาอย่างต่อเนื่อง ผลงานดังกล่าวแทบทั้งหมดมิได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาระดับจิตสำนึก ทั้ง ๆ ที่ทุกวงการทั่วโลกต่างเห็นพ้องว่า ประเด็นการยกระดับจิตสำนึกมีความสำคัญมากต่อความก้าวหน้าของการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงกล่าวในอีกนัยหนึ่งได้ว่า ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ อันเป็นกระแสหลักของการพัฒนาในระดับโลกซึ่งเป็นผลพวงของมีมส์ลัม กระบวนทัศน์รักษนิเวศ (eco-centric) ที่แสดงผ่านความห่วงใยเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อมตามลักษณะของมีมส์เขียว กำลังปรากฏขึ้นอย่างมีพลัง โดยปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นผลจากการผลักดันอย่างทุ่มเทของกลุ่มนักคิดที่มีกระบวนทัศน์บูรณาการ (integral) กลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งสามารถผสมผสานองค์ความรู้ในศาสตร์ที่แตกต่างกันอยู่เป็นจำนวนมากตามลักษณะของมีมส์เหลือง จนปรากฏเป็นผลงานที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ แต่เนื่องจากนักคิดบูรณาการส่วนมาก “ยังไม่ตระหนัก” ถึงความเป็นหนึ่งเดียวกันของกายและจิต ในโลกปัจจุบันจึงแทบจะไม่ปรากฏการผลิตผลงานด้านอสังหาริมทรัพย์ที่บูรณาการทุกมิติของชีวิต และการสร้างเครือข่ายนานาชาติโดยมีเป้าหมายในการฟื้นฟูโลกตามลักษณะของมีมส์คราม

ข้อค้นพบดังกล่าว จึงยืนยันทฤษฎีเกลียวพลวัตรบูรณาการผ่านผลการสำรวจของ เบคค์ (Beck) ที่เผยแพร่ในปี 1991 ซึ่งระบุว่าในสหรัฐอเมริกาและยุโรป ถึงแม้จะมีโดยเฉลี่ยของ ประชากรส่วนมากจะอยู่ที่สีส้ม แต่มีมีโดยเฉลี่ยของประชากรอีกกลุ่มใหญ่ที่เดียวที่วิวัฒน์ไปสู่มีมีสีเขียวแล้ว ในขณะที่ถึงแม้มีมีสีเหลืองและมีมีสีครามจะได้ปรากฏขึ้นแล้ว แต่ก็ยังมีสัดส่วนน้อยเป็น อย่างยิ่ง ดังภาพที่ 6.2

ภาพที่ 6.2

ลักษณะเฉพาะของสังคม จำแนกตามแถบสีมีมีของทฤษฎีเกลียวพลวัตร

ที่มา: Wilber, 2000, p.119

สมมติฐานประการที่ 2

"ความสัมพันธ์กันอย่างเป็นเหตุเป็นปัจจัยของกันและกัน ระหว่างจิต พฤติกรรม วัฒนธรรม ระบบสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงแบบบูรณาการไปสู่ระดับ พัฒนาการขั้นที่สูงขึ้นของสิ่งเหล่านี้ มีอยู่จริง"

ผลการศึกษาพบว่าความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงในลักษณะดังกล่าวมีอยู่จริงไม่ ว่าจะพิจารณาบริบทของวิวัฒนาการระดับโลก การเคลื่อนไหวไปสู่ความยั่งยืนระดับประเทศ หรือ การพัฒนาโครงการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) วิวัฒนาการระดับโลก

ยุคโบราณ ด้วยความเจริญของสมองจนถึงขีดสุด มนุษย์จึงก้าวพ้นจากการเป็นสัตว์เดรัจฉาน เริ่มเกิดความเจริญทางจิตวิญญาณในระดับสัตวชาติญาณ (มีมสิน้ำตาล) ที่เพียงช่วยให้สามารถหาอาหารมาบริโภคประทังชีวิตไปในแต่ละวัน และหาที่กำบังกายที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ เช่น ถ้ำ หรือชะงอกหิน เพียงเพื่อให้ชีวิตของตนและเผ่าพันธุ์ดำรงอยู่

ยุคเวทมนต์คาถา จิตวิญญาณของมนุษย์ได้พัฒนาขึ้นมาอีกระดับ แต่ก็ยังไม่รู้ถึงสภาพแตกต่างระหว่างกายกับจิตและภายนอกกับภายใน จึงเป็นสภาพครึ่งหลับครึ่งตื่นและรับรู้ว่ามีโลกมายากับโลกแห่งความจริงนั้นอยู่ในสถานะที่เท่ากัน มนุษย์จึงเริ่มใช้ใจสร้างมายาภาพ (มีมสีม่วง) อันนำไปสู่การคิดค้น เช่นการรู้จักสร้างที่อยู่แบบง่าย ๆ และการแบ่งเขตพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เพื่อทำพิธีตามความเชื่อแบบไสยศาสตร์ในหมู่มชนกลุ่มน้อย โดยมีหัวหน้าเผ่า พ่อมด หมอผีเป็นผู้นำ

ยุคแห่งเทพเจ้าผู้ทรงอำนาจ มนุษย์เริ่มมีจิตวิญญาณที่เชื่อมโยงกับจักรวาลและสิ่งเร้นลับ และมีจินตนาการสรรค์สร้างมากขึ้น จนเกิดการจัดตั้งชุมชนเป็นหลักแหล่งแยกออกจากธรรมชาติแวดล้อมอย่างถาวร และเกิดความเชื่อในอัสตาดคติ (มีมสีแดง) ที่หลงตัวเองว่าเป็นผู้ยิ่งใหญ่ซึ่งได้รับพลังอำนาจมาจากเทพเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จนเกิดความทะยานอยากที่จะชวนชวายนามาซึ่งผลประโยชน์ส่วนตน ชนชั้นผู้นำจึงสถาปนาระบบจักรวรรดิและใช้อำนาจกับความรุนแรงในการจัดการกับปัญหาเพราะถือว่าผู้ที่แข็งแกร่งที่สุดเท่านั้นที่จะสามารถอยู่รอด

ยุคแห่งคำสั่งปรัมปรา จิตที่เติบโตถึงขั้นเข้าใจระเบียบแบบแผน (มีมสีน้ำเงิน) ทำให้มนุษย์สามารถสร้างที่พักอาศัยซึ่งแบ่งเป็นห้องหับ ชุมชนเกษตรกรรมเล็ก ๆ แต่ละแห่งได้เติบโตเป็นเมือง เป็นนครรัฐ ขณะเดียวกับที่จิตวิญญาณก็ยังเชื่อและเคารพในอำนาจแห่งเทพเจ้า อีกทั้งเชื่อว่าผู้ครองแผ่นดินกำเนิดจากเทพเจ้า จึงเกิดการแบ่งชนชั้นโดยผู้ที่อยู่ในชนชั้นต่ำจะเชื่อในกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นโดยชนชั้นปกครองอย่างไม่มีข้อสงสัย สภาพเมืองที่เป็นระเบียบ อาคารที่มีเอกลักษณ์ชัดเจนและใหญ่โตเกินกว่าความจำเป็นพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิต ได้เริ่มขึ้นในยุคนี้

ยุคเหตุผลแบบวิทยาศาสตร์ เมื่อจิตวิญญาณพัฒนามาสู่ระดับการมีเหตุผลและมีความมุ่งมั่นที่จะสร้างสิ่งที่ดีกว่าให้กับชีวิต (มีมสีส้ม) มนุษย์จึงเริ่มใช้เหตุผลจากการสังเกตมาอธิบายปรากฏการณ์ทางธรรมชาติแทนความเชื่อในพระเจ้า จนเกิดเป็นความมั่นใจในตนเองว่ามีอำนาจเหนือธรรมชาติ สามารถนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้โดยไม่มีข้อจำกัด ซึ่งเป็นแนวความคิดที่นำไปสู่การปฏิวัติวิทยาศาสตร์ อุตสาหกรรมและการค้า ในช่วงนี้งานสถาปัตยกรรมได้เริ่มเข้าไปเกี่ยวข้องกับระบบอุตสาหกรรมและการค้าอย่างเต็มรูปแบบ นักออกแบบทั้งหลายจึงเป็นปัจจัยช่วยให้ชนชั้นปกครองและพ่อค้าทวีความมั่งคั่ง จนก่อให้เกิดกระบวนการทางความคิดและวิถีชีวิตแบบใหม่ ที่เน้นเสรีภาพส่วนบุคคลและความเพลิดเพลินกับการบริโภควัตถุ ซึ่งส่งผลให้มีการ

แก่งแย่ง...และให้ทรัพยากรในอัตราที่สูง ซึ่งได้ย้อนกลับมาเป็นทำลายระบบนิเวศน์และการดำรงชีวิตของมนุษย์เองจนวิกฤต ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น

ยุคพหุนิยม จิตวิญญาณแห่งนิเวศน์ทัศน์ (มีมส์เซียว) ได้อุบัติขึ้นจากทั้งผลของความสำเร็จและความล้มเหลวของจิตวิญญาณในระดับล่างลงไป จิตระดับนี้เป็นระดับสุดท้ายในกระบวนการวิวัฒนาการจิตวิญญาณในขั้นจิตหยาบที่แสดงถึงการหลุดพ้นจากความละโมภ รวมทั้งการผลจากความมกมายในหลักเกณฑ์ และการแข่งขันเพื่อเอาชนะ ไปสู่ความเมตตาอารีและความอ่อนไหวต่อสัมพันธภาพระหว่างสรรพสิ่ง มนุษย์ที่มีคุณสมบัติเช่นนี้จึงรวมตัวกันเป็นเครือข่ายโดยไม่จำกัดความแตกต่างทางวัฒนธรรม แล้วเคลื่อนไหวเรียกร้องความเป็นธรรมให้กับสังคมและธรรมชาติ ในปัจจุบันเราจึงมีระบบสังคมซึ่งรวมถึงเทคโนโลยีและกลวิธีที่สนับสนุนการฝึกจิต การมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน และการสร้างบ้านเมืองในลักษณะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นมากมาย

ปรากฏการณ์ข้างต้นยังเป็นผลมาจากความพยายามของผู้ที่มีจิตใจเติบโตใหญ่ถึงระดับที่สามารถเชื่อมโยงศาสตร์โบราณเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่ เชื่อมโยงความเป็นตะวันตกกับตะวันออก (มีมส์เลื่อง) จนเกิดกระบวนการทัศน์ที่มองเห็นคุณค่าของความเป็นหนึ่งเดียวกัน (มีมส์คราม) ซึ่งนำไปสู่การสรรค์สร้างระบบของโลกอันสลับซับซ้อนที่จะช่วยฟื้นฟูความเจริญงอกงามของชีวิตให้กลับมาอีกครั้งหนึ่ง

2) การเคลื่อนไหวไปสู่ความยั่งยืนระดับประเทศ

ผลการศึกษาดังสรุปในภาพที่ 6.3 แสดงว่าการเคลื่อนไหวไปสู่ความยั่งยืนระดับประเทศของทุกประเทศที่เป็นกรณีศึกษามีจุดเริ่มต้นจากจิตของบุคคลและกลุ่มชนกลุ่มเล็ก ๆ ที่ตระหนักว่าปัญหาการบ่อนทำลายสังคมและสิ่งแวดล้อมอันเป็นผลจากระบบทุนนิยม จะนำมาซึ่งความหายนะในอนาคตอันใกล้ พวกเขาจึงดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จนทำให้ค่านิยม หรือกระบวนการทัศน์ใหม่แพร่ขยายออกไปในสังคมอย่างกว้างขวางจนทำให้เหล่าผู้บริหารประเทศตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงมีการออกกฎหมายอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมตามมา ผลการวิจัยยังบ่งชี้ด้วยว่า ในแต่ละประเทศที่เป็นกรณีศึกษาไม่เว้นแม้แต่ประเทศไทย มีความตื่นตัวที่จะอนุรักษ์ธรรมชาติ สร้างสรรค์สังคม และหันเข้าหาวิถีชีวิตแบบทางเลือกมากขึ้น ดังปรากฏในรูปของกลุ่มเคลื่อนไหว กฎหมาย ระบบเศรษฐกิจ และเทคโนโลยีซึ่งเพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นที่น่าสังเกตด้วยว่า ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีความเคลื่อนไหวด้านความยั่งยืนก้าวหน้ามากกว่าประเทศอื่นอยู่เสมอ ส่วนประเทศไทยก็เป็นประเทศที่มีความเคลื่อนไหวด้านความยั่งยืนล้าหลังอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของระบบการศึกษาที่เน้นการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืนโดยตรง ประเทศไทยมีความล้าหลังทั้งห่างจากประเทศตะวันตกเป็นอย่างมากที่สุด

3) การพัฒนาโครงการ

ชุมชนอังกฤษ นักพัฒนาโครงการผู้ซึ่งมีพื้นฐานเป็นวิศวกรโดยอาชีพได้เกิดจิตสำนึกความผูกพันกับธรรมชาติ ประกอบกับเมื่อได้รับแรงกระตุ้นจากการประชุมนานาชาติที่มีการกล่าวถึงแนวคิดการสร้าง “หมู่บ้านแห่งโลก” เพื่อเป็นแบบอย่างของการสร้างสรรค์ระบบนิเวศของมนุษย์ให้มีลักษณะกลมกลืนกับธรรมชาติให้กับโลก เขาจึงชวนชวนหาความรู้และชักจูงให้เพื่อนพ้องในชุมชนจิตวิญญาณ (spiritual community) ได้เห็นถึงความสำคัญของการผลักดันให้หลักปรัชญาพื้นฐานของพวกเขา ซึ่งได้แก่ “การร่วมมือ ร่วมสร้างสรรค์กับธรรมชาติ” กับ “การใช้ชีวิตบนโลกอย่างนุ่มนวล” ครอบคลุมทุกมิติของการดำรงชีพ โดยการสร้างบ้านรักษานิเวศน์ขึ้นมาแทนที่บรรดาคาราวาน (บ้านเคลื่อนที่) และบังกะไลที่พวกเขาอาศัยอยู่ เพราะที่อยู่เหล่านั้นไม่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก ผลที่ได้รับก็คือความร่วมมือร่วมใจพัฒนาโครงการบ้านรักษานิเวศน์เป็นผลสำเร็จ ซึ่งเป็นที่มาของการก่อตั้งเครือข่ายหมู่บ้านรักษานิเวศน์แห่งโลก เพื่อดำเนินการฝึกอบรม แลกเปลี่ยนความรู้ ตลอดจนเผยแพร่แนวคิดหมู่บ้านรักษานิเวศน์ไปสู่ทุกภูมิภาคของโลกจนทุกวันนี้

ชุมชนคัตซ์ กลุ่มสถาปนิก วิศวกร และนักวิชาการได้เกิดจิตสำนึกว่าจะต้องร่วมกันผลักดันนโยบายพลังงานและสิ่งแวดล้อมของประเทศให้เกิดผลในทางปฏิบัติ จึงยื่นข้อเสนอไปยังหน่วยงานด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อมของภาครัฐ เพื่อขอรับการศึกษาคำเป็นไปได้ของโครงการขนาดใหญ่ที่เป็นแหล่งสาธิตทางเลือกสำหรับการก่อสร้างบ้านแบบยั่งยืนซึ่งมีอยู่มากมายในประเทศ โดยพิจารณาข้อจำกัดทางการตลาดตามความเป็นจริง ซึ่งผลการศึกษาบางชี้ถึงความเป็นไปได้สูงทั้งในเชิงเศรษฐกิจและในเชิงกลวิธีก่อสร้าง รัฐบาลจึงให้การสนับสนุนโดยตั้งหน่วยงานเจ้าภาพให้ไปดำเนินการพัฒนาโครงการร่วมกับบริษัทพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ชั้นนำของประเทศ ทั้ง ๆ ที่บริษัทดังกล่าวยังคงดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจส่วนใหญ่ไปในทางที่ไม่ได้สนับสนุนให้เกิดความยั่งยืนมากนัก แต่สุดท้ายโครงการก็สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีในระยะเวลาอันสั้น ส่งผลให้มีการนำแนวคิดเรื่องการออกแบบแนวยั่งยืนจากโครงการนี้ไปประยุกต์ในโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยเป็นผลสำเร็จเช่นเดียวกันอีกหลายสิบโครงการทั่วประเทศ นอกจากนั้น ผู้ที่เคยมีส่วนร่วมในโครงการเกือบทุกคนยังคงดำเนินกิจกรรมการออกแบบและการฝึกอบรมแนวยั่งยืนตามสถานที่ต่าง ๆ ทั่วทุกภูมิภาคของโลกอยู่จนทุกวันนี้

ชุมชนสหรัฐ สามีกับภรรยาคนหนึ่ง ซึ่งมีความรู้ด้านจิตวิทยาสังแวดล้อมและมีภูมิหลังเป็นสถาปนิกกับนักนิเวศวิทยาตามลำดับ ได้เกิดจิตสำนึกที่ต้องการต่อสู้ผลักดันให้เกิดความเป็นอยู่แบบยั่งยืนบนโลกนี้ให้จงได้ ดังนั้นเมื่อมีเหตุปัจจัยมาประกอบกันพร้อมสรรพ เขาทั้งสองจึงลงมือพัฒนาโครงการที่เป็นนวัตกรรมด้วยการบูรณาการภูมิปัญญาโบราณกับเทคโนโลยีล่าสุดในยุคนั้นจนเกิด

เป็นชุมชนยั่งยืน ที่ทุกวันนี้ยังคงมีเส้นหนึ่งดึงดูดผู้ที่สนใจจากทั่วโลกให้เข้ามาศึกษาหาประสบการณ์อย่างไม่ขาดสาย ซึ่งส่งผลให้มีการตีพิมพ์เป็นเอกสารรายงานเผยแพร่ในระดับนานาชาติ อีกทั้งยังมีการนำแนวคิดเรื่องการออกแบบแนวยั่งยืนจากโครงการนี้ไปประยุกต์ในโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยเป็นผลสำเร็จเช่นเดียวกันอีกหลายสิบโครงการทั่วประเทศ ยิ่งกว่านั้น นักพัฒนาโครงการผู้เป็นภรรยา ยังได้สร้างผลงานที่สนับสนุนให้เกิดความยั่งยืนมากมาย อาทิเช่น หลักการพัฒนาเมืองแบบไม่ส่งผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่ถูกนำไปปรับใช้เป็นนโยบายในเมืองกว่า 100 เมืองทั่วสหรัฐอเมริกา รวมทั้งคู่มือระดับนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงานกว่า 50 เล่มสำหรับเจ้าพนักงานท้องถิ่น นอกจากนี้ เธอยังเป็นผู้บรรยายพิเศษในการประชุมที่จัดขึ้นในสหรัฐอเมริกา เม็กซิโก แคนาดา และยุโรป อีกทั้งเป็นกรรมการบริหารให้กับอีกหลายองค์กร จนนิตยสารที่มีชื่อเสียงระดับโลกอย่างไทม์ (Time Magazine) ยังขนานนามเธอว่าเป็น "วีรสตรีของโลก"

ชุมชนไทยหนึ่ง กลุ่มสถาปนิกกลุ่มเล็ก ๆ ได้เกิดมีความใฝ่ฝันและจิตสำนึกในการสร้างองค์กรให้เป็นชุมชนอุดมคติ และการริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์กับสังคม พร้อมกับการนำเสนอแนวคิดใหม่ที่มีคุณภาพในเชิงสร้างสรรค์อย่างเป็นอิสระในวงการธุรกิจ "เพื่อรายได้พอเลี้ยงตัว" ดังนั้น ในช่วงฟองสบู่ที่เกิดการแข่งขันอย่างเอาเป็นเอาตาย โดยมีการลอกเลียนแบบสถาปัตยกรรมต่างประเทศกันอย่างขนานใหญ่เพื่อสร้างความ "แปลกและใหม่" ของสินค้า พวกเขากลับเป็นสถาปนิกกลุ่มน้อยที่ใช้แนวทาง "บริบทนิยม" และ "พหุนิยม" ในการออกแบบอาคารให้กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมและธรรมชาติของท้องถิ่น จนประสบความสำเร็จทั้งด้านธุรกิจและด้านคุณค่าทางสถาปัตยกรรม ซึ่งพิสูจน์ได้จากการขยายกิจการและการได้รับรางวัลทางด้านการออกแบบจากสมาคมสถาปนิกสยาม และสมาคมสถาปนิกแห่เอเชียอย่างต่อเนื่อง โครงการหมู่บ้านไทยหนึ่งเป็นผลงานบ้านพักอาศัยชั้นสุดท้ายในกรุงเทพฯ ที่คนกลุ่มนี้สร้างไว้ ก่อนที่จะแยกตัวไปทำกิจกรรมสร้างสรรค์สังคมอย่างเต็มตัว ดังนั้น หมู่บ้านนี้จึงเปี่ยมไปด้วยบรรยากาศความเป็นชุมชนและความเป็นธรรมชาติที่สมบูรณ์ด้วยระบบนิเวศแบบไทย ๆ อันเกิดจากประสบการณ์การออกแบบอันยาวนานของกลุ่มคนที่มีกระบวนการค้นหาค้นคว้า ถู้อได้ว่าเป็นชุมชนหมู่บ้านรักษ์นิเวศรุ่นบุกเบิกของวงการอสังหาริมทรัพย์ไทย

จากผลการวิจัยดังกล่าว จึงยืนยันได้ว่าความสัมพันธ์ความสัมพันธ์อย่างเป็นเหตุเป็นปัจจัยของกันและกัน ระหว่างจิต พฤติกรรม วัฒนธรรม ระบบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงแบบบูรณาการไปสู่ระดับพัฒนาการขั้นที่สูงขึ้นของสิ่งเหล่านี้มีอยู่จริง ซึ่งเป็นไปตามพุทธธรรม และสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของนักคิดสายบูรณาการ อันได้แก่ ท่านพุทธทาสภิกขุ ประเวศ วะสี เคน วิลเบอร์ และคนอื่น ๆ ที่มีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ในโลก

สมมติฐานประการที่ 3

"ในวงการอสังหาริมทรัพย์ การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ หรือ "การเกิดสัมมาทิฐิ" ซึ่งเป็นผลของการเกิดจิตสำนึกใหม่ หรือ "จิตวิวัฒน์" จากที่ถือว่าตนสำคัญที่สุด (egocentric) มาเป็นที่ถือว่าธรรมชาติสำคัญที่สุด (ecocentric) หรือแม้ที่ถือว่าคุณภาพของทุกองค์ประกอบเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด (integral) ได้เกิดขึ้นแล้ว และเป็นปัจจัยหลักที่เกื้อหนุนการเกิดขึ้นของอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืน"

ผลการศึกษพบว่านักพัฒนาโครงการและสถาปนิกของโครงการชุมชนอังกฤษ ชุมชนดัตช์ ชุมชนสหรัฐ และชุมชนไทยหนึ่ง มีจิตวิวัฒน์ตั้งแต่ระดับสีเขียวขึ้นไปจนถึงระดับสีคราม ส่วนกลุ่มเจ้าบ้าน มีจิตวิวัฒน์ทั้งระดับวัตถุนิยมและเหนือวัตถุนิยม ดังแสดงในภาพที่ 6.4 ทั้งนี้ แนวคิดแบบบูรณาการบอกไว้ว่าจิตของมนุษย์นั่นเองที่เป็นตัวกำหนดความคิดและการกระทำ ดังนั้น จึงใคร่ขอนำเสนอลักษณะพฤติกรรมของบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ไว้เพื่อประกอบการอธิบายข้อค้นพบด้วย ดังภาพที่ 6.5

จะเห็นได้ว่า บุคคลจำนวนมากในวงการอสังหาริมทรัพย์มีจิตวิวัฒน์ไปในระดับสูง อันได้แก่นักพัฒนาโครงการและสถาปนิกของโครงการชุมชนอังกฤษ ชุมชนดัตช์ ชุมชนสหรัฐ และชุมชนไทยหนึ่ง คือคนเหล่านี้มีจิตใหญ่ที่คิดแบบเชื่อมโยง จนสามารถมองเห็นว่าสังคมและสิ่งแวดล้อมกำลังตกอยู่ในสภาพวิกฤต และมองเห็นความจำเป็นที่ตนเองจะต้องทำงานอุทิศให้แก่สังคมในวงกว้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง 3 โครงการของต่างประเทศล้วนมีเป้าหมายพื้นฐานเพื่อเป็นโครงการตัวอย่างแก่โครงการรุ่นต่อไปทั้งสิ้น การมองเห็นดังกล่าวจึงเป็นทัศนคติที่เห็นชอบด้วยธรรมชาติ ซึ่งเรียกว่า สัมมาทิฐิ ซึ่งเมื่อคนกลุ่มหนึ่งมีความเห็นร่วมกัน หรือมีการรับรู้ มีความเชื่อ หรือมีทัศนคติพื้นฐานร่วมกัน ก็เรียกได้ว่ามีกระบวนทัศน์ที่ถูกต้องเกิดขึ้น เป็นกระบวนทัศน์ที่เปลี่ยนไปจากการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์แบบเดิม ๆ ซึ่งไม่เห็นความสำคัญของสังคมและสิ่งแวดล้อม

ผลจากการมีจิตใหญ่ที่คิดแบบเชื่อมโยงก็คือการมีศรัทธาและอิทธิบาท 4 อันได้แก่ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา¹ ซึ่งนำไปสู่การกระทำที่เป็นกุศล ซึ่งนอกเหนือจากการบุกเบิกโครงการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืนแล้ว ทุกคน (เท่าที่ผู้ศึกษามีข้อมูลเชิงประจักษ์ยืนยัน) ก็ยังมีการประกอบอาชีพที่มีลักษณะเกื้อกูลด้วยเจตนาอันบริสุทธิ์ คือไม่ได้แอบหวังว่าจะฉกฉวยโอกาสสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจของตนและพวกพ้องจากการจับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ (nichemarket) อีกทั้งมีกิจวัตรที่เกื้อกูลอย่างอื่นมาตั้งแต่ก่อนที่จะลงมือพัฒนาโครงการกรณีศึกษาตามงานวิจัยนี้เป็นเวลานานอีกด้วย ดังตารางที่ 6.1 ซึ่งแสดงตัวอย่างลักษณะงานอาชีพและกิจวัตรที่เกื้อกูลของนักพัฒนาโครงการอังกฤษและโครงการไทยหนึ่ง

¹ ฉันทะ: ความต้องการและความปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป/ วิริยะ: ความเพียรพยายาม อุตสาห/ จิตตะ: ความคิดแบบเอาจิตฝึกฝน/ วิมังสา: ความไตร่ตรอง รอบคอบ

ภาพที่ 6.4

ระดับจิตหรือมีมของนักพัฒนาโครงการ สถาปนิก และเจ้าบ้าน ก่อนที่โครงการจะเกิดขึ้น

บุคคล	มีมในแง่บวก ต่าง ๆ	ชื่อโครงการ					
		อังกฤษ	ดัตช์	สหรัฐ	ไทย 1	ไทย 2	ไทย 3
นักพัฒนา โครงการ	สังคม	คราม	คราม	คราม	คราม	ส้ม	ส้ม
	สิ่งแวดล้อม	คราม	คราม	คราม	คราม	ส้ม	ส้ม
	ความตั้งใจ	คราม	คราม	คราม	คราม	ส้ม	แดง
สถาปนิก (ดัตช์ 4 คน เหมือนกัน)	สังคม	คราม	คราม	คราม	เหลือง	น้ำเงิน	คราม
	สิ่งแวดล้อม	เหลือง	คราม	คราม	คราม	คราม	ส้ม
	ความตั้งใจ	คราม	คราม	คราม	คราม	คราม	แดง
เจ้าบ้าน คนที่ 1	สังคม	คราม	คราม	คราม	คราม	ส้ม	ส้ม
	สิ่งแวดล้อม	คราม	คราม	คราม	คราม	ส้ม	ส้ม
	ความตั้งใจ	คราม	คราม	คราม	ส้ม	น้ำเงิน	ส้ม
เจ้าบ้าน คนที่ 2	สังคม	คราม	คราม	คราม	คราม	ส้ม	น้ำเงิน
	สิ่งแวดล้อม	คราม	คราม	คราม	คราม	น้ำเงิน	ส้ม
	ความตั้งใจ	คราม	คราม	คราม	คราม	ส้ม	ส้ม
เจ้าบ้าน คนที่ 3	สังคม	เหลือง	น้ำเงิน	เหลือง	น้ำเงิน	ส้ม	คราม
	สิ่งแวดล้อม	เหลือง	น้ำเงิน	คราม	น้ำเงิน	ส้ม	คราม
	ความตั้งใจ	เหลือง	ส้ม	เหลือง	น้ำเงิน	ส้ม	ส้ม
เจ้าบ้าน คนที่ 4	สังคม	คราม	-	คราม	-	-	-
	สิ่งแวดล้อม	คราม	-	คราม	-	-	-
	ความตั้งใจ	คราม	-	เหลือง	-	-	-
เจ้าบ้าน คนที่ 5	สังคม	คราม	-	แดง	-	-	-
	สิ่งแวดล้อม	คราม	-	แดง	-	-	-
	ความตั้งใจ	คราม	-	ส้ม	-	-	-
เจ้าบ้าน คนที่ 6	สังคม	-	-	คราม	-	-	-
	สิ่งแวดล้อม	-	-	เหลือง	-	-	-
	ความตั้งใจ	-	-	คราม	-	-	-

ภาพที่ 6.5

ระดับพฤติกรรมของนักพัฒนาโครงการ สถาปนิก และเจ้าบ้านก่อนที่โครงการจะเกิดขึ้น

บุคคล	พฤติกรรม ในแง่ต่าง ๆ	ชื่อโครงการ					
		อังกฤษ	ดัตช์	สหรัฐ	ไทย 1	ไทย 2	ไทย 3
นักพัฒนา โครงการ	อาชีพ	คราม	คราม	คราม	คราม	ส้ม	แดง
	กิจวัตรอื่น	คราม	-	คราม	คราม	-	-
สถาปนิก	อาชีพ	คราม	คราม	คราม	คราม	-	แดง
	กิจวัตรอื่น	เหลือง	-	คราม	คราม	-	ส้ม
เจ้าบ้าน คนที่ 1	อาชีพ	คราม	-	ส้ม	ส้ม	ส้ม	ส้ม
	กิจวัตรอื่น	คราม	-	คราม	คราม	ส้ม	-
เจ้าบ้าน คนที่ 2	อาชีพ	คราม	คราม	คราม	ส้ม	ส้ม	น้ำเงิน
	กิจวัตรอื่น	คราม	เหลือง	คราม	คราม	ส้ม	น้ำเงิน
เจ้าบ้าน คนที่ 3	อาชีพ	คราม	คราม	เหลือง	ส้ม	ส้ม	เหลือง
	กิจวัตรอื่น	เหลือง	-	-	-	น้ำเงิน	เหลือง
เจ้าบ้าน คนที่ 4	อาชีพ	เหลือง	-	ส้ม	-	-	-
	กิจวัตรอื่น	เหลือง	-	เหลือง	-	-	-
เจ้าบ้าน คนที่ 5	อาชีพ	คราม	-	ส้ม	-	-	-
	กิจวัตรอื่น	คราม	-	แดง	-	-	-
เจ้าบ้าน คนที่ 6	อาชีพ	คราม	-	คราม	-	-	-
	กิจวัตรอื่น	คราม	-	คราม	-	-	-

หมายเหตุ: สถาปนิกดัตช์ 4 คนเหมือนกันหมด คืออาชีพสีคราม ส่วนกิจวัตรอื่นไม่มีข้อมูล

ตารางที่ 6.1

ลักษณะงานอาชีพและกิจวัตรที่เกื้อกูลของนักพัฒนาโครงการอังกฤษและโครงการไทยหนึ่ง

ประเภท	อังกฤษ	ไทยหนึ่ง
งานอาชีพ	งานมูลนิธิที่มีเป้าหมายในการฟื้นฟูจิตวิญญาณและสิ่งแวดล้อมของโลก - บำรุงรักษาและพัฒนาอาคารสถานที่ให้สอดคล้องกับกิจกรรมของมูลนิธิ - เป็นกรรมการบริหารมูลนิธิ ร่วมมือกับเครือข่ายการเคลื่อนไหวทางสังคมและสิ่งแวดล้อมระดับโลก - พัฒนาชุดการเรียนรู้และผู้ฝึกด้านการพัฒนาจิตวิญญาณ	งานออกแบบและพัฒนาโครงการ - เพื่อสร้างสรรค์องค์กรและสถาปัตยกรรมที่รับผิดชอบต่อสังคม - ตั้งบริษัทลูกไม่ใช่เพื่อหาช่องทางทำผลกำไรสูงสุด แต่เพื่อสนับสนุนศักยภาพของลูกน้องและขยายฐานการสร้างสรรค์สังคม - จัดสรรผลกำไร 60% ไปทำกิจกรรมสังคมที่เหลืออีก 40% จึงนำมาเฉลี่ยให้ผู้ถือหุ้น - ก่อตั้งพิพิธภัณฑ์เด็กแห่งแรกของประเทศร่วมกับกรุงเทพมหานคร - ออกแบบงานของมูลนิธิต่าง ๆ โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย - ทำเอกสารแจกภายในซึ่งกล่าวถึงหลักพรหมวิหารสี่ และปรัชญาพอเพียง
กิจวัตรอื่น	- อ่านหนังสือเกี่ยวกับธรรมะและการพัฒนาจิตวิญญาณ - เจริญสมาธิ - ปลูกป่า - ทำสวนเกษตรอินทรีย์	- อ่านหนังสือเกี่ยวกับธรรมะและการพัฒนาจิตวิญญาณ - ร่วมขบวนกร 14 ตุลาในมหาวิทยาลัย - ริเริ่มโครงการค่ายอาสาสมัครเพื่อปลูกฝังค่านิยมให้แก่พนักงานในบริษัท - ก่อตั้งศูนย์ศิลปวัฒนธรรมซึ่งภายหลังกลายเป็นมูลนิธิเพื่อพัฒนาศักยภาพความคิด และจิตสำนึกแก่สังคม - เป็นที่ปรึกษามูลนิธิเด็กอ่อนในสลัม - เป็นคณะทำงานในการจัดงานวันสิ่งแวดล้อมระดับประเทศ

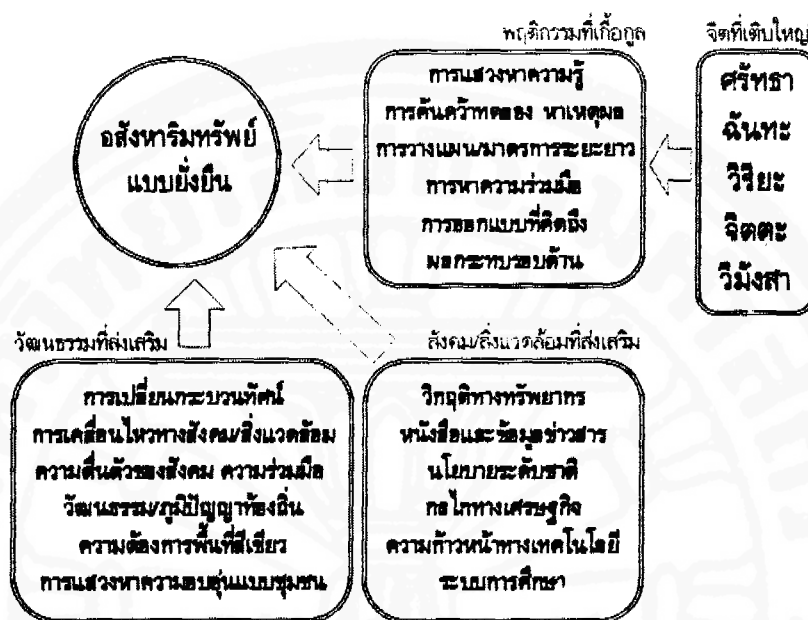
จิตวิวัฒน์และการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ไม่ใช่จะเกิดเฉพาะกลุ่มผู้พัฒนาโครงการทั้งสิ้นเท่านั้น เพราะผลการวิจัยเอกสารยังพบว่า มีผู้ประกอบการวิชาชีพด้านการออกแบบจากทั่วโลกจำนวนประมาณ 3,000 คนเข้าร่วมการประชุม “สถาปัตยกรรมบนทางแยก: การออกแบบเพื่ออนาคตที่ยั่งยืน” ในปี 1993 แล้วร่วมลงนามในคำแถลงการณ์ว่าด้วยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเพื่ออนาคตที่ยั่งยืน เพราะต้องการแสดงให้เห็นว่าชุมชนผู้ประกอบการวิชาชีพมีความตระหนักและสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนในฐานะที่เป็นแนวทางที่สำคัญอย่างยิ่งยวดต่อความอยู่รอดของมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 อีกทั้งมีนักออกแบบและก่อสร้างผู้ร่วมก่อตั้งสถาบันบูรณาการอย่างเดวิด จอห์นสตัน (David Johnston) มีสถาปนิกผู้ซึ่งได้รับการยกย่องว่ามีจิตใจรักชีนิเวศ (eco-minded) อย่างวิลเลียม แมคโดโน (William McDonough) และมีองค์กรอย่างสถาบันร็อคกี้เมาเท่น (Rocky Mountain Institute) ที่ทุ่มเทแรงกายแรงใจบุกเบิกโครงการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืนอย่างกล้าหาญในสหรัฐอเมริกาจนมีผลงานเสร็จสิ้นไปแล้วหลายสิบโครงการ

กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ หากบุคคลเหล่านี้มีจิตเล็กที่คิดแบบสั้น แคบ และแยกส่วน เอาตัวตนของตนเองเป็นตัวตั้ง แล้วลุ่มหลงอยู่แต่กับการพัฒนาตามกระแสหลักซึ่งทำเงินให้มากกว่าและขายได้ง่ายกว่า ก็จะไม่รู้ ไม่เห็น ไม่เข้าใจ หรือไม่ตระหนัก (รวมทั้งไม่พยายามที่จะรู้ เห็น เข้าใจ หรือตระหนัก) ว่าการทำโครงการแนวยั่งยืน ซึ่งจะเป็นผลดีกับประเทศและโลกในระยะยาว เป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วนสำหรับยุคสมัย อีกทั้งไม่สนใจและไม่พยายามหาความรู้เพิ่มเติมในแง่ของความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การประหยัดพลังงาน และการสรรค์สร้างสังคมเพื่อทำโครงการแบบทางเลือกอันยากแสนเข็ญนี้ให้เสร็จสิ้นลงได้

ดังนั้น ผลการศึกษาจึงยืนยันว่า ในวงการอสังหาริมทรัพย์ การเปลี่ยนกระบวนทัศน์หรือการเกิดสัมมาทิฐิซึ่งเป็นผลของจิตวิวัฒน์ จากที่ถือว่าตนสำคัญที่สุดมาเป็นถือว่าระบบธรรมชาติสำคัญที่สุด หรือแม้ที่ถือว่าคุณภาพของทุกองค์ประกอบเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดมีอยู่จริง และเป็นปัจจัยเกื้อหนุนการเกิดขึ้นของอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืน ซึ่งการเกิดขึ้นของปรากฏการณ์ที่ว่านี้สอดคล้องกับแนวคิด “ส่วนหนึ่งของทั้งหมด” ของอาเธอร์ คอสตเลอร์ (Arthur Koestler) ที่ภายหลังได้รับการขยายความโดยเคน วิลเบอร์ (Ken Wilber) และสอดคล้องกับ “อิทัปปัจจยตา” ที่ว่า “เมื่อมีสิ่งนี้ ๆ เป็นปัจจัย สิ่งนี้ ๆ จึงเกิดขึ้น” กล่าวคือเมื่อโลกกำลังวิวัฒนาการไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน คนในโลกจำนวนมากก็กำลังวิวัฒนาการไปสู่การมีกระบวนทัศน์ใหม่อันดงามมากขึ้น ดังที่นักคิดสายบูรณาการทั้งหลายกล่าวไว้ ดังนั้น วงการอสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโลกทั้งหมด ย่อมได้รับผลของการเกิดพร้อมของเหตุปัจจัยจนมีวิวัฒนาการไปสู่ความดงามหรือความยั่งยืนสูงขึ้นด้วย การเกิดขึ้นของอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืนจึงแสดงได้ด้วยภาพที่ 6.6

ภาพที่ 6.6

เหตุปัจจัยที่นำไปสู่การเกิดขึ้นของอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืน

นอกจากนั้น ผลการศึกษายังยืนยันได้อีกว่า อุปสรรคของการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืนไม่ได้อยู่ที่เพียงเรื่องของการไม่ตระหนักถึงโอกาส การขาดความรู้ความเข้าใจ หรือความลังเลใจที่จะลงทุนพัฒนาโครงการที่จะให้ผลตอบแทนกับสังคมและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว ดังที่เจ้าของแนวคิดการพัฒนาโครงการแบบยั่งยืน “กระแสหลัก” อย่างสถาบันสถาบันร็อคกี้เมาเทิน (Rocky Mountain Institute) และสหพันธ์สถาปนิกแห่งฟิลิปปินส์ (The United Architects of the Philippines) เข้าใจ เพราะอุปสรรคที่ลึกซึ้งไปกว่านั้นก็คือ จิตเล็กที่คิดแบบสั้น แคบ และแยกส่วน อันนำมาซึ่งความไม่กล้าหาญ รวมทั้งความไม่พยายามที่จะรู้ เห็น เข้าใจ หรือตระหนักเกี่ยวกับการทำโครงการแนวยั่งยืนดังที่กล่าวไปแล้ว

สมมติฐานประการที่ 4

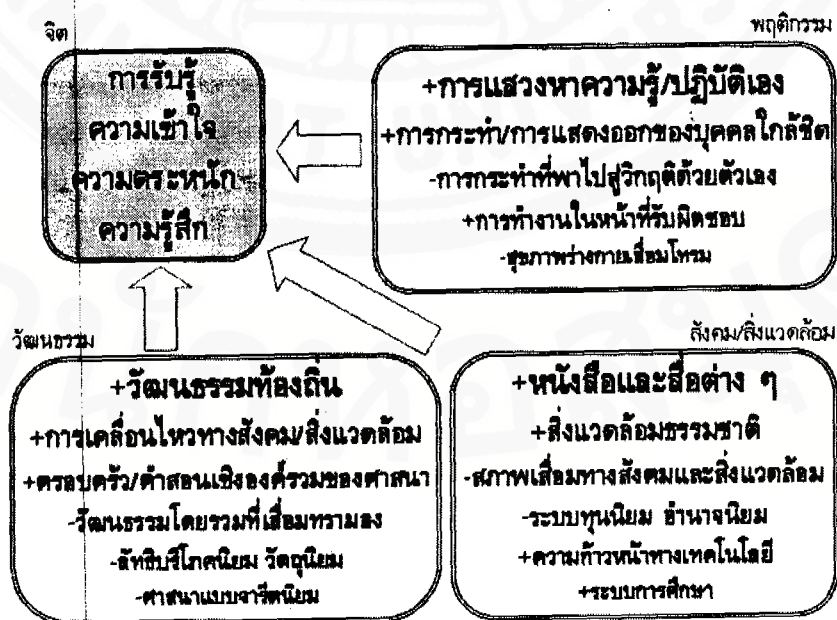
“จิตวิวัฒน์” เป็นผลจากเหตุปัจจัยซึ่งปรากฏแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม ถึงกระนั้นก็ยังมิเหตุปัจจัยร่วมที่สำคัญได้แก่ ความบีบคั้นจากวิกฤตทางสังคมและสิ่งแวดล้อม นโยบายระดับประเทศ และสื่อหรือบุคคลที่สร้างความรู้ ความเข้าใจ และความรู้สึกถึงความจำเป็นที่จะต้องปกป้องธรรมชาติ เป็นต้น”

ผลการศึกษาพบว่าเงื่อนไขปัจจัยของชีวิตตั้งแต่ในวัยเยาว์จนถึงวัยผู้ใหญ่ทั้ง 4 ด้านหลักของชีวิตล้วนมีส่วนก่อให้เกิดจิตวิวัฒน์ ทั้งนี้ ปัจจัยที่มีส่วนก่อให้เกิดจิตวิวัฒน์มากที่สุดคือการแสวงหาความรู้และการปฏิบัติด้วยตนเอง ติดตามด้วยการกระทำและการแสดงออกของบุคคลใกล้ชิด วัฒนธรรมท้องถิ่น หนังสือและสื่อต่าง ๆ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ การเคลื่อนไหวทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ครอบครัว ศาสนา และระบบทุนนิยม อำนาจนิยม ตามลำดับ นอกจากนี้ปัจจัยที่กล่าวมานี้ ยังมีปัจจัยอีกจำนวนมากที่ล้วนมีส่วนเอื้อให้เกิดจิตวิวัฒน์ด้วยไม่มากนักน้อย เพราะจิตวิวัฒน์และทุกสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงย่อมมีความสลับซับซ้อนสูง ซึ่งมีที่มาเป็นไปตามเหตุปัจจัยเหลือคณานับ ด้วยเหตุที่สิ่งต่าง ๆ ล้วนตกอยู่ในกระแสของเหตุปัจจัยที่ผลักดันกันต่อเนื่อง “ไม่มีจุดเริ่มต้น ไม่มีจุดสิ้นสุด ไม่มีตัวตนโดยเอกเทศตายตัว” อันเนื่องมาจากกฎธรรมชาติ ในการศึกษาปัจจัยของจิตวิวัฒน์จึงไม่สามารถระบุได้ว่าปัจจัยนั้นทำให้เกิดอย่างนี้ ปัจจัยนี้ทำให้เกิดอย่างนั้น และไม่สามารถยืนยันว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลกับคน ๆ หนึ่งจะมีอิทธิพลกับคนอื่นคนหนึ่งด้วยแบบชัดเจนตายตัว

อย่างไรก็ตาม ปัจจัยเด่น ๆ ที่แสดงไว้ในงานวิจัยนี้ล้วนปรากฏในพุทธธรรมส่วนที่ว่าด้วยเรื่องของ “สัปปายะ” ซึ่งเมื่อพิจารณาตามกรอบ “จตุรภาค” จะสามารถสรุปได้ว่า “จิต” สามารถได้รับผลกระทบจากปัจจัยทั้งสามด้านจนเกิด “วิวัฒน์” ขึ้นสู่ระดับที่สูงขึ้นไป ดังภาพที่ 6.7 โดยปัจจัยเหล่านั้นมีทั้งที่เป็นปัจจัยเชิงสร้างสรรค์ อันนำมาซึ่งความอิ่มเอิบใจ แรงบันดาลใจ หรือจิตใจที่ใฝ่กุศล และ

ภาพที่ 6.7

ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดจิตวิวัฒน์

เป็นปัจจัยเชิงป้อนทำลายอันนำมาซึ่งความอึดอัดคับข้องใจ ความเศร้าสลดหดหู่ หรือแรงบีบคั้น จนก่อให้เกิดการดิ้นรนแสวงหาหนทางที่จะนำไปสู่การหลุดพ้นจากสภาพเหล่านั้นให้จงได้ ดังที่งานวิจัยนี้พบว่า การแสวงหาความรู้/ปฏิบัติด้วยตนเองเป็นปัจจัยที่เด่นชัดที่สุดสำหรับจิตวิวัฒน์ ซึ่งสอดคล้องกับที่ประเวศ วะสีเคยกล่าวไว้ว่า “มนุษย์มีอิทธิพลชาติหนึ่ง” นอกจากความเห็นแก่ตัวแล้ว ยังมีธรรมชาติที่สามารถข้ามพ้นตัวตนซึ่งมีแต่เฉพาะในมนุษย์ และอิทธิพลชาติหนึ่งคือจิตวิญญาณที่มีพลังแรงกล้าและจำเป็นสำหรับความอยู่รอด

สมมติฐานประการที่ 5

“อสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืนจะมีโอกาสเกิดขึ้นได้มากหรือน้อย การออกแบบก่อสร้างอสังหาริมทรัพย์ให้มีคุณลักษณะแห่งความยั่งยืนมากหรือน้อย รวมทั้งสุขภาวะของชุมชนแห่งใดแห่งหนึ่งจะมีมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับระดับพัฒนาการของผู้มีส่วนร่วม”

ผลการศึกษาพบว่า นักพัฒนาโครงการและสถาปนิกผู้ออกแบบโครงการชุมชนอังกฤษ ชุมชนสหรัฐ ชุมชนดัตช์ และชุมชนไทยหนึ่งมีระดับพัฒนาการไปถึงขั้นเหนือวัตถุนิยมทั้งทางด้านจิตและพฤติกรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการปรากฏขึ้นของอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืน ดังที่ได้อธิบายไปแล้วใน “สมมติฐานประการที่ 3” และพบว่ามิมส์เคียวกีฟในสถาปนิกผู้ออกแบบโครงการชุมชนไทยสอง และชุมชนไทยสามก็เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ทั้งสองชุมชนนี้มีคุณลักษณะของการออกแบบแนวยั่งยืนปรากฏอยู่บ้าง ส่วนทางฝ่ายเจ้าบ้าน พบว่าผู้ที่ซื้อบ้านในชุมชนดัตช์ และชุมชนไทยหนึ่งตั้งแต่แรกเริ่มจำนวนมากมีลักษณะเด่นแบบมิมส์เคียวกีฟและต่ำลงมา อีกทั้งผู้ที่ซื้อบ้านในชุมชนสหรัฐภายหลังก็มีลักษณะเด่นแบบมิมส์เคียวกีฟและต่ำลงมาเช่นกัน นอกจากนั้น ยังพบว่านักพัฒนาโครงการทั้งหมดมีพื้นฐานเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสถาปนิกและวิศวกร ไม่เว้นแม้แต่ นักพัฒนาโครงการชุมชนไทยสอง และชุมชนไทยสาม ซึ่งมีส่วนค้นคิดและส่งเสริมให้เกิดคุณลักษณะของการออกแบบแนวยั่งยืนในโครงการบ้างไม่มากก็น้อย

ดังนั้น ในขั้นต้นจึงสรุปได้ว่า อสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืนจะมีโอกาสเกิดขึ้นได้มากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับระดับพัฒนาการของผู้ที่ประกอบวิชาชีพสถาปนิกและวิศวกรเป็นสำคัญ

หากเปรียบเทียบระดับพัฒนาการเฉพาะของนักพัฒนาโครงการและสถาปนิกโครงการชุมชนอังกฤษ ชุมชนสหรัฐ ชุมชนดัตช์ และชุมชนไทยหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะเด่นแบบมิมส์เคียวกีฟเหมือนกัน โดยพิจารณารายละเอียดให้ลึกลงไปจะพบว่ากลุ่มของชุมชนอังกฤษจะมีลักษณะจิตที่เติบโตมองความเป็นองค์รวมแบบ “ทุกด้าน ทุกระดับ” เห็นโลกอย่างกว้างขวาง มีจิตใจที่ทุ่มเท และคิด

การนิรนัยแบบ “คิดระดับโลก ทำในท้องถิ่น” ชัดเจนที่สุด รองลงมาก็เป็นกลุ่มชุมชนสหรัฐ กลุ่มชุมชนไทยหนึ่ง และกลุ่มชุมชนดัตช์ซึ่งยังไม่มีความสำคัญกับมิติเชิงจิตวิญญาณมากนัก ส่วนกลุ่มที่มีพัฒนาการในระดับต่ำลงมา คือกลุ่มชุมชนไทยสองและไทยสาม ข้อมูลมีความชัดเจนอยู่ในตัว คือมีลักษณะเด่นเป็นมีมิลีลัมปเนเซีย และลัมปเนแดงกับเขียวตามลำดับ ซึ่งจากการที่มีลักษณะมีมิลีลัม และมิลีลัมปเนแดงอันเป็นมิมของความเห็นแก่ตัวสูงปอนอยู่ด้วยนี้เอง จึงทำให้นักพัฒนาโครงการชุมชนไทยสองและชุมชนไทยสามสร้างความไม่ยั่งยืนเอาไว้ ได้แก่ การไม่ส่งมอบคู่มือการดูแลรักษาบ้านและชุมชน การก่อสร้างที่ก่อปัญหาให้แก่ผู้อาศัยอย่างมาก และการไม่จัดพื้นที่ให้สอยส่วนกลางกับปลูกต้นไม้ให้ครบถ้วนตามที่โฆษณาไว้ด้วย เป็นต้น

เมื่อนำระดับพัฒนาการข้างต้นมาเปรียบเทียบกับคุณลักษณะของการออกแบบแนวยั่งยืนเมื่อแรกเริ่มของโครงการต่าง ๆ ซึ่งปรากฏว่าคุณลักษณะแห่งความยั่งยืนของชุมชนอังกฤษมีมากที่สุด โดยคุณลักษณะแห่งความยั่งยืนของชุมชนสหรัฐ ชุมชนไทยหนึ่ง และชุมชนดัตช์ มีค่าน้อยลดหลั่นกันลงมา ดังแสดงในตารางที่ 6.2 ก็จะทำให้เห็นภาพความสัมพันธ์ระหว่างระดับพัฒนาการของนักพัฒนาโครงการและสถาปนิก กับคุณลักษณะแห่งความยั่งยืนของอสังหาริมทรัพย์ ดังภาพที่ 6.8

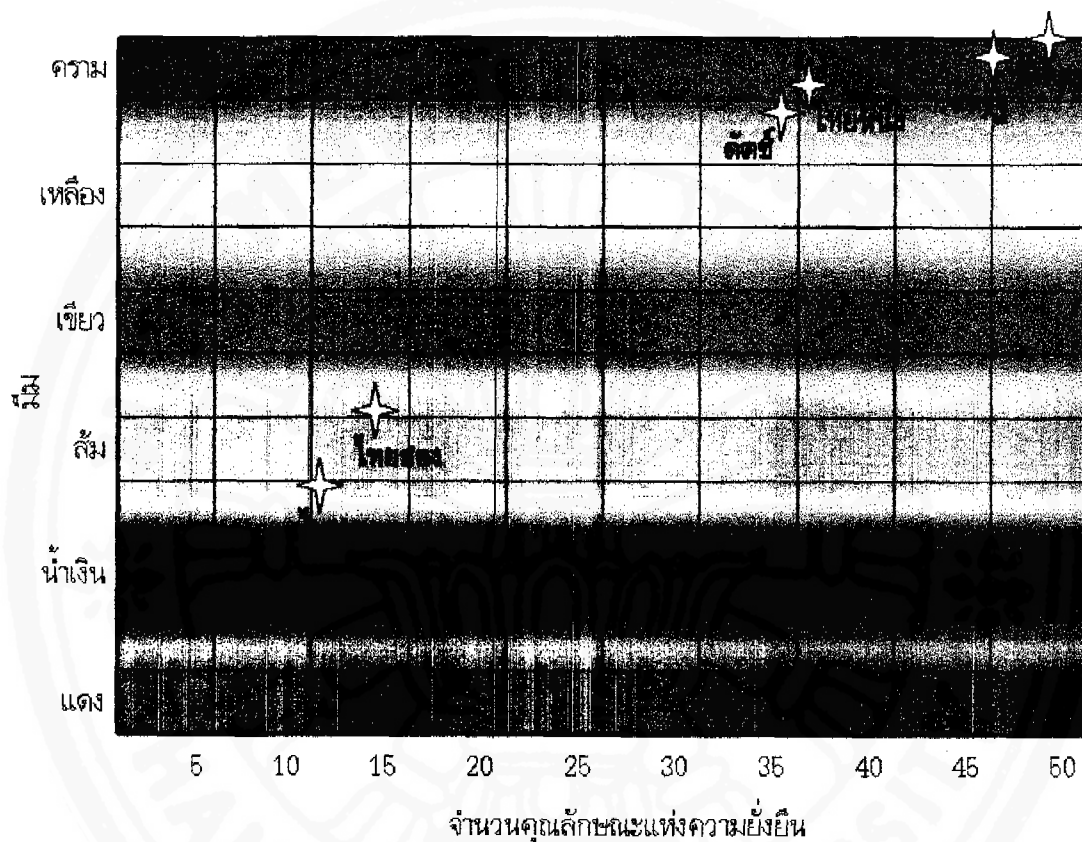
ตารางที่ 6.2

เปรียบเทียบจำนวนคุณลักษณะแห่งความยั่งยืนของโครงการเมื่อแรกเริ่มตามจตุรภาค

รายการจำแนกประเภท คุณลักษณะแห่งความยั่งยืน			อังกฤษ	ดัตช์	สหรัฐ	ไทย หนึ่ง	ไทย สอง	ไทย สาม
จำนวน	นามธรรม	บุคคล	3	3	3	3	-	-
		กลุ่ม	18	17	15	8	9	4
	รูปธรรม	บุคคล	12	6	13	13	2	4
		กลุ่ม	14	10	14	13	2	3
	รวม		47	36	45	37	13	11

ภาพที่ 6.8

ความสัมพันธ์ระหว่างระดับพัฒนาการทางจิตหรือมีมของนักพัฒนาโครงการและสถาปนิก
กับคุณลักษณะของการออกแบบแนวยั่งยืนในโครงการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์

ภาพความสัมพันธ์ข้างต้นยืนยันว่า หากนักพัฒนาโครงการและสถาปนิกมีพัฒนาการทางจิตอยู่ในระดับสูง อสังหาริมทรัพย์ที่พวกเขาพัฒนามักจะมีคุณลักษณะแห่งความยั่งยืนอยู่มาก ในขณะที่หากนักพัฒนาโครงการและสถาปนิกมีพัฒนาการอยู่ในระดับต่ำ อสังหาริมทรัพย์ที่พวกเขาพัฒนามักจะมีคุณลักษณะแห่งความยั่งยืนอยู่น้อยตามไปด้วย

ผลการศึกษายังพบอีกว่าคุณภาพของจิตที่แตกต่างกันย่อมส่งผลต่อลักษณะองค์ประกอบของการพัฒนาโครงการทุกขั้นตอนให้แตกต่างกันด้วย ดังตารางที่ 6.3 ดังนั้น จึงยืนยันได้ว่าการออกแบบก่อสร้างอสังหาริมทรัพย์ให้มีคุณลักษณะแห่งความยั่งยืนมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับระดับพัฒนาการของกลุ่มนักพัฒนาโครงการและสถาปนิกเป็นสำคัญ

ตารางที่ 6.3
ลักษณะองค์ประกอบของการพัฒนาโครงการ
กระบวนทัศน์กระแสหลัก

องค์ประกอบ	อังกฤษ	ศัพท์	สหรัฐ	ไทย	
				ไทย 1	ไทย 2
ปัจจัยเชิงสังคมที่กระตุ้นให้เกิดโครงการ	การประทุมนานาชาติในหัวข้อ "การสร้างหมู่บ้านแห่งโลก"	นโยบายอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมของรัฐ	การเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมใน "วันแห่งโลก"	ความต้องการการสร้างพิพิธภัณฑ์เด็กกรุงเทพมหานคร	ภาวะพองสบู่แตก บริษัทต้องเร่งปลดภาระหนี้สองหมื่นกว่าล้านบาท
				เป็นที่อยู่อาศัยซึ่งมีวิถีชีวิตที่ดี ชุมชนเล็ก ๆ ที่อยู่กลางเมือง อันมีบรรยากาศสงบนิ่ง	ภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่กำลังพองตัว ผู้คนต้องการซื้อที่ดินเก็งกำไร
มโนภาพ	เป็นสภาพแวดล้อมที่มวลมนุษย์สามารถเติบโตอย่างสมบูรณ์และถึงพร้อมด้วยสติปัญญา ความเมตตา และความเข้าใจซึ่งกันและกัน	เป็นแหล่งสถิติทางเลือกสำหรับการก่อสร้างบ้านแบบยั่งยืน	เป็นที่อยู่อาศัยที่ดีกว่า ซึ่งอย่างน้อยจะต้องเป็นที่ที่บรรยากาศความเป็นชุมชนมากกว่า มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงกว่า	เป็นที่พักอาศัยซึ่งมีวิถีชีวิตที่ดี ชุมชนเล็ก ๆ ที่อยู่กลางเมือง อันมีบรรยากาศสงบนิ่ง	ทะเลสาบส่วนหัว สวนส่วนตัว และเกาะส่วนตัว (ส่งเสริมอัตราผู้ซื้อ)

ตารางที่ 6.3 (ต่อ)

องค์ประกอบ	อังกฤษ	คำศัพท์	สหรัฐ	ไทย 1	ไทย 2	ไทย 3
วัตถุประสงค์	สถิติการนำเข้าปัจจัยสำคัญ 4 ด้าน เข้าด้วยกัน ได้แก่ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และ จิตวิญญาณ ด้วยความเคารพ บริบทของพื้นที่มากที่สุด	แสดงความก้าวหน้า และการบูรณาการ เทคโนโลยียั่งยืน/ งบประมาณรักษามรดกที่ไม่สูญ/ ส่งเสริมให้เกิดการยอมรับบ้านรักษามรดกในวงการคสังหาริมทรัพย์ กระแสหลัก	แสดงวิธีดำเนินการ อยู่อาศัยแบบยั่งยืน อย่างแท้จริงและเป็นแรงบันดาลใจให้คนรุ่นหลังเกิดความ ต้องการที่จะหนีจากการพัฒนาโครงการแบบเดิม ๆ	พัฒนาที่อยู่อาศัย อย่างสร้างสรรค์เพื่อคุณภาพชีวิต เป็นผลงานในทางริเริ่มสร้างสรรค์ของประเทศ ไทย	แสวงหากลไกใดและการเติบโตอย่างต่อเนื่อง (สนองอัตราผู้ขาย)	แสวงหากลไกใดและการเติบโตอย่างรวดเร็วที่สุด (สนองอัตราผู้ขาย)
หลักการพื้นฐาน	ไม่ตัดวงจรผลประโยชน์จากโลก มากเกินกว่าที่เราจะให้ได้	อนุรักษ์พลังงาน จัด การวางผังชีวิต ปรับปรุงคุณภาพอาคาร/ สิ่งแวดล้อม	บูรณาการความรู้ ทางวิทยาศาสตร์ และจิตวิทยา ที่สะท้อนถึงโลกทัศน์ และภูมิปัญญาที่ยั่งยืนของชนเผ่าพื้นเมือง	ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สังคม และธรรมชาติ รวมทั้ง ความสอดคล้องกับธรรมชาติที่จะนำไปสู่ความสงบร่มเย็น	ทั่วไปคือสร้างแล้ว ต้องเร่งขยายออกให้หมดอย่างรวดเร็ว เฉพาะโครงการนี้คือเร่งสะสมปัญหาหนี้	"ระดับไม่ใหญ่ไม่ทำ" และ "น้ำขึ้นให้รีบตัก"

ตารางที่ 6.3 (ต่อ)

องค์ประกอบ	อังกฤษ	คำศัพท์	สหรัฐ	ไทย 1	ไทย 2	ไทย 3
การจัดหาที่ดิน	ข้อเสนอแนะที่จะพัฒนา ราคาเฉลี่ย ด้วยวิธีการระดมทุน จากเครือข่ายของมูลนิธิ	หน่วยงานรัฐบาล กลางคัดเลือกจาก ข้อเสนอแนะของเทศบาล หลายแห่ง	ข้อเสนอแนะที่จะพัฒนา ราคาเฉลี่ย ด้วยวิธีการระดมทุน จากนักลงทุนในท้องถิ่น	ข้อเสนอมานี้มีปัญหา การชำระหนี้ เพราะ เพื่อนมาขอรับรองให้ ช่วยซื้อ	มีหน่วยแสวงหาที่ดิน มีอาชีพ ข้อที่ดิน สะสมเป็นลักษณะ แลนด์แบงก์	ที่ดินนั้นมีความข้อได้ เป็นแปลงใหญ่ขนาด พันไร่ ตั้งแต่พื้นที่ยังไม่เจริญ แล้วทยอย พัฒนาจนปัจจุบัน
การออกแบบ	นักพัฒนาโครงการ ออกแบบเอง ผ่าน การค้นคว้าทดลอง เพื่อคุณภาพที่ดีที่สุด และประหยัดเงินมากที่สุด โดยมีผู้เชี่ยวชาญ แนวรักษานิเวศ ภายนอกและผู้จะซื้อ บ้านเข้ามามีส่วน ร่วม	นักพัฒนาโครงการ เป็นศูนย์รวมข้อมูล การค้นคว้าทดลอง เพื่อคุณภาพที่ดีที่สุด และประหยัดเงิน มากที่สุด มีสถาปนิก 9 ราย ผู้เชี่ยวชาญ ด้านผังรักษานิเวศ และวิศวกรที่ปรึกษา มาร่วมงานกัน	นักพัฒนาโครงการ ออกแบบเอง ผ่านวิธี การค้นคว้าทดลอง เพื่อคุณภาพที่ดีที่สุด และประหยัดเงินมากที่สุด โดยมีผู้จะซื้อ บ้านเข้ามามีส่วน ร่วม อีกทั้งได้รับแนวคิด การพัฒนาแบบจาก นักการ เมืองผู้บริหาร เทศบาล	นักพัฒนาโครงการ ออกแบบเอง โดยใช้ การสัมภาษณ์กลุ่ม ย่อยและการค้นคว้า เรื่องสถาปัตยกรรม สี เติบโต/ กลุ่มออกแบบ กลุ่มใหญ่ร่วมงานกับ ผู้เชี่ยวชาญด้าน ระบบนิเวศ และ วิศวกรที่ปรึกษา	นักพัฒนาโครงการ ให้นโยบายเน้นวิจัย และพัฒนา/ ปฏิบัติ การออกแบบโดย ฝ่ายงานภายใน โดย การตลาดเป็นผู้นำ การตัดสินใจ การตัดสินใจ	นักพัฒนาโครงการ กับหัวหน้าสถาปนิก ออกแบบกันเองสอง คน ทำแบบเดิม ๆ ที่ เคยทำ หรือมีจะนั้นก็ ตามใจลูกค้า แบบ เอาเงินมาแล้ว ต้องการสิ่งใดก็จะได้ ทุกอย่าง

ตารางที่ 6.3 (ต่อ)

องค์ประกอบ	อังกฤษ	คำศัพท์	สหรัฐ	ไทย 1	ไทย 2	ไทย 3
การก่อสร้าง	โดยเจ้าบ้านและเพื่อน ช่วยกันสร้าง /บริษัท ลูกของผู้พัฒนาโครง การ/ บริษัทรับเหมา ทั่วไป ซึ่งผู้พัฒนาโครง การกับสถาปนิกดูแล อย่างใกล้ชิดทุกชั้น ตอน วัสดุจากการ บริจาค	โดยบริษัทผู้รับเหมา ที่ประมาณได้ ภายใต้ การควบคุมงาน ของบริษัทวิศวกรที่ ปรึกษา	นักพัฒนาโครงการ สถาปนิกและผู้รับ เหมาหลักเป็นบุคคล เดียวกัน ว่าจ้าง งานทั้งเป็นผู้ช่วย บ้านบางหลัง รวมทั้ง อาคารกับพื้นที่ส่วน กลาง เจ้าบ้านช่วยกัน สร้าง	โดยบริษัทลูกของผู้ พัฒนาโครงการ/ ตัว นักพัฒนาโครงการ และสถาปนิกดูแล งานด้วยตัวเองอย่าง ใกล้ชิด	โดยบริษัทผู้รับเหมา ย่อยหลายราย ภายใต้ การดูแลงานของ วิศวกรและไฟร์แมน ประจำโครงการซึ่งดูแล ไม่ทั่วถึง คุณภาพ โดยมากจึงขึ้นอยู่กับ ผู้รับเหมา	โดยบริษัทผู้พัฒนา โครงการดำเนินการ เอง ภายใต้การดูแล งานของวิศวกรและ ไฟร์แมนประจำโครง การซึ่งดูแลไม่ทั่วถึง คุณภาพโดยมากจึง ขึ้นอยู่กับผู้รับเหมา ย่อย
การตลาด/ การขาย	บอกต่อและลงสื่อ ประชาสัมพันธ์เด็ก น้อย/ ขายราคาทุน/ มูลนิธิสนับสนุนเงินกู้ ดอกเบี้ยต่ำ	โฆษณาในหนังสือ พิมพ์ท้องถิ่น และ ระดับชาติบางส่วน/ สร้างศูนย์บริการข้อ มูล/ ขายราคาตลาด แต่เหมือนให้ ลักษณะยั่งยืนเป็น ของแถม	บอกต่อ/ สื่อท้องถิ่น ลงข่าวให้เอง/ ขาย ราคาตลาดเหมือน ให้ลักษณะยั่งยืนเป็น ของแถม	บอกต่อและลงสื่อ ประชาสัมพันธ์เด็ก น้อย/ ขายราคาสูง เพราะพื้นที่ส่วน กลางมาก และบวก ค่าบริการ	ทุ่มเทงบประมาณ จำนวนมากลง โฆษณาหนังสือพิมพ์ หลักของประเทศ หลายฉบับต่อเนื่อง มีระบบฐานข้อมูล และอินเตอร์เน็ต	ช่วงแรกทุ่มเทงบ ประมาณจำนวน มาก แต่เมื่อพอสรุป แต่ก็ปรับลดงบฯ แล้วทำตั้งข้อเสนอ ลดราคาและเงื่อนไข การซื้อขายเป็นกรณี พิเศษจำนวนมาก

ตารางที่ 6.3 (ต่อ)

องค์ประกอบ	อังกฤษ	ดัตช์	สหรัฐ	ไทย 1	ไทย 2	ไทย 3
หลังส่งมอบงาน	มีคู่มือบำรุงรักษาและระเบียบการอยู่อาศัยโดยละเอียด/องค์การบริหารหมู่บ้านพร้อม/ มีการเก็บข้อมูลและประเมินผล ผลิตรออกมาเป็นหนังสือเผยแพร่	มีคู่มือบำรุงรักษาโดยละเอียด/ ระเบียบการอยู่อาศัยขึ้นกับเทศบาล/ มีการเก็บข้อมูลและประเมินผล ผลิตรออกมาเป็นหนังสือเผยแพร่	มีคู่มือบำรุงรักษาและระเบียบการอยู่อาศัยโดยละเอียด/ มีการเก็บข้อมูลและประเมินผล ผลิตรออกมาเป็นหนังสือเผยแพร่	มีคู่มือบำรุงรักษาและระเบียบการอยู่อาศัยโดยละเอียด/ ช่วยเหลือจัดตั้งองค์การบริหารหมู่บ้านจนพร้อม ถึงปัจจุบันยังเป็นสมาชิกชุมชนที่มีความสัมพันธ์ดี	มีปัญหาการชำรุดหลายส่วนไม่แก้ไขให้รวดเร็ว จนเจ้าบ้านรวมตัวกันตั้งองค์กรบริหารหมู่บ้านเอง เพื่อยึดเงินค่าบริการสาธารณะค่าบริการมาหลายปี และพยายามตั้งองค์กรบริหารหมู่บ้านเอง	มีปัญหาการชำรุดแก้ไขให้รวดเร็ว และไม่สร้างส่วนกลางให้ครบ จนเจ้าบ้านรวมตัวกันต่อต้านไม่ชำระค่าบริการมาหลายปี และพยายามตั้งองค์กรบริหารหมู่บ้านเอง
ความรู้สึของผู้ซื้อ	ชื่นชมและพอใจ	ค่อนข้างพอใจ	ชื่นชมและพอใจ	ค่อนข้างพอใจ	ดำเนินการพัฒนาโครงการอย่างรุนแรง	ดำเนินการพัฒนาโครงการอย่างรุนแรง

ในการศึกษาเปรียบเทียบระดับจิตกับสภาวะหรือระดับความยั่งยืนของชุมชน ผู้วิจัยเลือกเปรียบเทียบเฉพาะข้อมูลที่บ่งชี้ระดับพัฒนาการในปัจจุบัน เนื่องจากมีความสมบูรณ์มากกว่า ข้อมูลที่บ่งชี้ระดับพัฒนาการของชุมชนเมื่อแรกเริ่ม ดังตารางที่ 6.4 ผลปรากฏว่าในเรื่องของระดับจิต ชุมชนสหรัฐมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ติดตามด้วยชุมชนอังกฤษ ชุมชนไทยหนึ่ง ชุมชนไทยสาม ชุมชนไทยสอง และชุมชนดัตช์ตามลำดับ

ตารางที่ 6.4

การเปรียบเทียบระดับจิตกับระดับความยั่งยืนโดยรวมในปัจจุบันโดยใช้เฉพาะข้อมูลเชิงปริมาณ

ระดับจิต	สหรัฐ	อังกฤษ	ไทย 1	ไทย 3	ไทย 2	ดัตช์
	3.612	3.530	3.382	3.334	3.313	3.231
ระดับความ ยั่งยืนโดยรวม	อังกฤษ	ไทย 1	สหรัฐ	ไทย 3	ไทย 2	ดัตช์
	3.853	3.625	3.595	3.549	3.498	3.135

หมายเหตุ: ค่าระดับจิตข้างต้นนำมาจากค่าเฉลี่ยระดับพัฒนาการทางจิตวิญญาณมีมส์สี่เหลี่ยมและมีมส์เหลี่ยมอันเป็นระดับเหนือวัตถุนิยมของแต่ละชุมชนมารวมกันแล้วหารสอง ซึ่งค่าระดับความยั่งยืนโดยรวมข้างต้นก็ใช้วิธีเดียวกัน (เมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลเชิงคุณภาพแล้วพบความคลาดเคลื่อนสูงมาก)

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าการเรียงลำดับเช่นนี้มีข้อบกพร่องแฝงอยู่ เช่นแบบสอบถามไม่ได้ครอบคลุมถึงมีมส์ศรัทธา และมาตรฐานการประเมินตนเองของแต่ละคนแตกต่างกันมากเป็นต้น จึงทำให้การเปรียบเทียบมีความคลาดเคลื่อนสูง เมื่อนำผลการวิจัยเชิงคุณภาพอันได้แก่การสัมภาษณ์เชิงลึก การวิจัยเอกสาร และการสังเกตซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์เช่นกันมาวิเคราะห์ด้วย จะพบตัวอย่างแรกของความคลาดเคลื่อนได้แก่ ที่ข้อมูลเชิงปริมาณบอกว่าชาวชุมชนสหรัฐมีค่าของระดับจิตเฉลี่ยสูงกว่าชาวชุมชนอังกฤษ แต่ความเป็นจริงก็คือชาวชุมชนอังกฤษเกือบทั้งหมดทำงานให้กับชุมชนโดยมีเป้าหมายเพื่อฟื้นฟูโลก และเป็นตัวอย่างในการมีวิถีชีวิตแบบยั่งยืนให้กับโลก นั่นคือพวกเขามีจิตสำนึกอันยิ่งใหญ่กว่าชาวชุมชนสหรัฐมาก อีกทั้งมีการร่วมกันปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิตวิญญาณอย่างจริงจังเป็นประจำ นั่นก็คือพวกเขามีความตระหนักถึงคุณค่าทางจิตวิญญาณลึกซึ้งกว่าชาวชุมชนสหรัฐเป็นอย่างมากด้วย

ตัวอย่างที่สองของความคลาดเคลื่อนได้แก่ ที่ข้อมูลเชิงปริมาณบอกว่าชาวชุมชนไทยสามมีค่าของระดับจิตเจตียสูงกว่าชาวชุมชนไทยสอง แต่ความเป็นจริงก็คือชาวชุมชนไทยสามมีความningดูดยปัญหาส่วนกลางมานานหลายปีจนเกิดปัญหาความชำรุดเสื่อมโทรมเป็นอันมาก กระทั่งบริเวณถนนหน้าบ้านของตนเองยังไม่ช่วยดูแลด้วยคิดว่าไม่ใช่ธุระของตน อีกทั้งไม่มีความกระตือรือร้นที่จะสร้างสรรค์กิจกรรมชุมชนร่วมกัน ในขณะที่ชาวชุมชนไทยสองได้มีการรวมตัวกันอย่างรวดเร็วตั้งแต่โครงการยังก่อสร้างไม่เสร็จ และร่วมมือร่วมใจกันสร้างระบบการบริหารจัดการของตนเองซึ่งช่วยให้สามารถรักษาความสะอาด มีความปลอดภัยสูง และมีสถานที่รวมทั้งมีกิจกรรมชุมชนมาอย่างสม่ำเสมอ นั่นก็คือชาวชุมชนไทยสองย่อมมีจิตสำนึกในการสร้างความผาสุกให้กับชุมชนมากกว่าอย่างชัดเจน ดังนั้นผู้วิจัยจึงจัดลำดับพัฒนาการทางจิตเจตียใหม่โดยใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นหลัก ก็จะได้ผลว่าชุมชนอังกฤษมีพัฒนาการทางจิตสูงที่สุด ติดตามด้วยชุมชนสหรัฐ ชุมชนไทยหนึ่ง ชุมชนดัตช์ ชุมชนไทยสอง และชุมชนไทยสาม ตามลำดับ

ในการศึกษาเปรียบเทียบระดับความยั่งยืนของชุมชน ดังตารางที่ 6.4 เช่นกัน ผลปรากฏว่าชุมชนอังกฤษมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ติดตามด้วยชุมชนไทยหนึ่ง ชุมชนสหรัฐ ชุมชนไทยสาม ชุมชนไทยสอง และชุมชนดัตช์ตามลำดับ ซึ่งการเรียงลำดับเช่นนี้มีข้อบกพร่องแฝงอยู่เช่นกัน เช่นแบบสอบถามไม่สามารถออกแบบให้ครอบคลุมถึงระบบเศรษฐกิจ และความสามารถในการพึ่งพาตัวเองได้ของชุมชน เนื่องจากจะทำให้แบบสอบถามมีความยาวมากเกินไป จึงทำให้การเปรียบเทียบมีความคลาดเคลื่อนสูง เมื่อนำผลการวิจัยเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์ด้วยจะพบตัวอย่างของความคลาดเคลื่อนได้แก่ ที่ข้อมูลเชิงปริมาณบอกว่าไทยหนึ่งมีค่าของระดับความยั่งยืนสูงกว่าชุมชนสหรัฐ แต่ความเป็นจริงก็คือชุมชนสหรัฐมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมีความสามารถพึ่งพาตัวเองสูงอย่างมาก หรือหากเปรียบเทียบระหว่างชุมชนไทยสามกับชุมชนไทยสองก็จะพบว่า ชุมชนไทยสามยังไม่มีความสามารถ แม้จะบริหารจัดการชุมชนตัวเองให้ได้ดังที่อธิบายไปแล้ว ดังนั้นผู้วิจัยจึงจัดลำดับพัฒนาการด้านความยั่งยืนของชุมชนเสียใหม่โดยใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นหลัก ก็จะได้ผลว่าชุมชนอังกฤษมีระดับความยั่งยืนสูงที่สุด ติดตามด้วยชุมชนสหรัฐ ชุมชนไทยหนึ่ง ชุมชนดัตช์ ชุมชนไทยสอง และชุมชนไทยสามตามลำดับ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับการจัดลำดับพัฒนาการทางจิต จึงสรุปได้ว่า สุขภาวะของชุมชนแห่งใดแห่งหนึ่งจะมีมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับระดับพัฒนาการของผู้อยู่อาศัย อีกนัยหนึ่งก็คือ กลุ่มบุคคลที่ประกอบด้วยผู้ซึ่งมีจิตสำนึกบูรณาการอย่างเด่นชัดเท่านั้นที่สามารถสร้างและดูแลอสังหาริมทรัพย์ให้มีความยั่งยืนในระดับสูง

สมมติฐานประการที่ 6

“ชุมชนหมู่บ้านจัดสรรแบบยั่งยืนที่เป็นแบบอย่างของอสังหาริมทรัพย์ซึ่งมีแนวโน้มที่จะรบกวนธรรมชาติน้อยที่สุด ในขณะที่เกื้อหนุนให้เกิดสุขภาวะทางร่างกายและจิตใจได้มากที่สุด ย่อมมีพัฒนาการในระดับบูรณาการ”

ผลการศึกษาพบว่าชุมชนอังกฤษ ซึ่งมีระดับความยั่งยืนสูงที่สุดนั้น มีพัฒนาการในระดับศีลธรรม หรือ ระดับ “บูรณาการ” ในทุก ๆ ด้าน กล่าวคือ

ด้านจิตวิญญาณ ชาวชุมชนมีจิตใจผ่องใส ตระหนักในความเป็นหนึ่งเดียวกันของสรรพสิ่ง และมุ่งมั่นในการช่วยเหลือฟื้นฟูโลก

ด้านพฤติกรรม ชาวชุมชนยิ้มแย้มแจ่มใส มีความเป็นอยู่แบบเรียบง่ายและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในหลาย ๆ ด้าน รวมทั้งทำงานที่มีลักษณะร่วมในการช่วยเหลือฟื้นฟูโลก

ด้านวัฒนธรรม ชาวชุมชนยอมรับและมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมอันหลากหลาย ปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ และช่วยกันสร้างเยาวชนให้สามารถเป็นแกนในการช่วยเหลือฟื้นฟูโลกต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง

ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ในชุมชนมีระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงที่ทำให้สามารถพึ่งพาตนเองได้เป็นส่วนมาก มีระบบการบริหารจัดการที่สามารถรองรับกับสภาพการณ์อันสลับซับซ้อน มีข้อมูลข่าวสารที่เกื้อกูลต่อความสงบสุขทั้งในระดับโลกและระดับท้องถิ่น อีกทั้งมีเทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอยู่มากมาย

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ชุมชนอังกฤษเป็นแบบอย่างของอสังหาริมทรัพย์ซึ่งมีแนวโน้มที่จะรบกวนธรรมชาติน้อยที่สุด ในขณะที่เกื้อหนุนให้เกิดสุขภาวะทางร่างกายและจิตใจได้มากที่สุด อันเป็นผลจากการมีพัฒนาการในระดับบูรณาการ

ผลการศึกษาตามประเด็นสมมติฐานทั้ง 6 ประเด็นตามที่กล่าวมา ทำให้สามารถตอบคำถามวิจัยได้ว่า กระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่การพัฒนาอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืนเริ่มต้นจากจิตวิวัฒน์ของบุคคลอันเป็นผลมาจากการได้รับรู้ข้อมูลความรู้ที่ถูกต้อง สภาพแวดล้อมทางสังคมและสิ่งแวดล้อม และเหตุปัจจัยอีกจำนวนมากที่เกิดขึ้นพร้อม เมื่อเกิดจิตวิวัฒน์ก็เกิดความคิดที่เชื่อมโยงออกจากความยึดมั่นถือมั่นในประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก ไปสู่ผลประโยชน์ของสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก จนกลายเป็นพลังแห่งศรัทธาและอิทธิบาท 4 อันแรงกล้าซึ่งไปกระตุ้นการกระทำที่เป็นกุศลอย่างเช่นการแสวงหาความรู้และความร่วมมือ รวมทั้งการวางแผนระยะยาว และเมื่อมีเหตุปัจจัยทางวัฒนธรรม สังคมและสิ่งแวดล้อมส่งเสริมอย่างเพียงพอ ผลที่ได้มาก็คืออสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืนในที่สุด ดังแสดงด้วยภาพที่ 6.9

2. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่การพัฒนาอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืนในระดับกระบวนทัศน์ ทำให้เข้าใจได้ว่าความสัมพันธ์แบบเนื่องอาศัยและเชื่อมโยงต่อกันและกันอย่างเป็นพลวัตร ระหว่างมิติทั้ง 4 ด้านของชีวิตคือ จิต พฤติกรรม วัฒนธรรม ระบบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงแบบบูรณาการไปสู่ระดับพัฒนาการขั้นที่สูงขึ้นของสิ่งเหล่านี้มีอยู่จริง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (การเกิดสัมมาทิฐิ) อันเป็นผลของการเติบโตทางจิต การยกระดับทางจิต พัฒนาการทางจิตวิญญาณ หรือ “จิตวิวัฒน์” เป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม ในรายละเอียดของการศึกษายังพบว่าความสำเร็จในการพัฒนาโครงการขึ้นอยู่กับการทำข้อเสนอที่ตรงตามกลุ่มเป้าหมาย หรืออาจกล่าวได้ว่าตรงตามระดับจิตของเป้าหมายนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับการสั่งสอนของพระพุทธองค์ที่ทรงสั่งสอนตามจริตของแต่ละคน ดังนั้น การให้ข้อเสนอแนะในงานวิจัยชิ้นนี้ จึงคำนึงถึงความสัมพันธ์ของมิติทั้ง 4 และระดับจิตของกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญ ซึ่งแบ่งออกได้ 3 ส่วน คือ

2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อรัฐในการแก้ไขปัญหาความไม่ยั่งยืนในวงการอสังหาริมทรัพย์ เป็นข้อเสนอในแง่มุมมองของระบบทางสังคม

2.2 ข้อเสนอแนะเชิงความคิดและเชิงปฏิบัติการต่อขบวนการภาคสังคม ทั้งองค์กรวิชาชีพ องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) และภาคีร่วมมือต่าง ๆ เป็นข้อเสนอในแง่มุมมองของระบบวัฒนธรรม

2.3 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการต่อนักวิชาการเพื่อการศึกษาวิจัยในอนาคต เป็นข้อเสนอในแง่มุมมองของการพัฒนาระดับจิตและพฤติกรรม

2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อรัฐในการแก้ไขปัญหาความไม่ยั่งยืนในวงการอสังหาริมทรัพย์

กระบวนทัศน์หลักในการบริหารประเทศของรัฐคือการเติบโต (ทางเศรษฐกิจ) อย่างยั่งยืน ความสามารถในการแข่งขัน และ “หน้าตา” หรือการแสดงออกถึงความเจริญรุ่งเรือง ข้อสำคัญในกระบวนทัศน์ของรัฐที่ลืมไม่ได้เลยคือการสร้างค่านิยมในหมู่ประชาชน ดังนั้น ข้อเสนอแนะที่เหมาะสมกับกระบวนทัศน์ลักษณะนี้จึงได้แก่

1) นโยบายการพัฒนาเชิงบูรณาการจำเป็นต้องได้รับการนิยามใหม่ หรืออย่างน้อยที่สุดต้องได้รับการขยายคำนิยามไปจากเดิม เนื่องจากการนิยามคำว่า “บูรณาการ” ของรัฐ เป็นเพียงการ “การผสมผสาน” (integration) ระบบงานเชิงกายภาพเพื่อแก้ปัญหาการทำงานแบบแยกเป็นส่วน ๆ ต่างฝ่ายต่างทำหรือการดำเนินการแบบไม่มีศูนย์กลาง ไม่มีเจ้าภาพ ที่ได้ก่อให้เกิดผล

อันไม่พึงประสงค์มาเป็นเวลานาน อย่างระบบ “ผู้ว่าฯ บุรณาการ” ก็เป็นการรวมศูนย์อำนาจการบริหารหน่วยงานต่าง ๆ มาไว้ที่ตัวผู้ว่าราชการจังหวัดเพียงผู้เดียว คำนิยามของรัฐจึงไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงของชีวิตทั้งหมด ดังนั้น สังคมทุกภาคส่วนจึงยังคงเต็มไปด้วยความอ่อนแอ ไร้ซึ่งศักยภาพที่จะไปแข่งขันในเวทีโลก หากรัฐต้องการสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศอย่างแท้จริง รัฐจะต้องบูรณาการระบบวัฒนธรรม พฤติกรรม และจิตวิญญาณเข้าสู่กระบวนการบริหารประเทศ กล่าวคือ นอกจากรัฐจะให้ความสำคัญกับนโยบายที่มุ่งบูรณาการปรับปรุงระบบต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพตามแนวคิดแบบมีมส์แล้ว ยังต้องให้ความสำคัญกับนโยบายที่มุ่งยกระดับส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ในสังคมให้ไปสู่วัฒนธรรมการอ่านและการคิดพิจารณาด้วยเหตุผล ซึ่งอาจเรียกว่าวัฒนธรรม “โยนิโสมนสิการ” รวมทั้งนโยบายการรณรงค์ให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้คนให้ไปสู่การแสวงหาความรู้และการแก้ปัญหาด้วยตนเอง อันเป็นลักษณะแบบมีมส์ด้วยอย่างเท่าเทียมกัน เพราะผลการวิจัยทำให้เกิดความชัดเจนแล้วว่า ลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้จิตมีการวิวัฒน์สู่ระดับที่สูงขึ้นได้ จิตที่วิวัฒน์ไปสู่ระดับสูงขึ้นย่อมมีความแข็งแกร่งและกล้าหาญมากขึ้น ซึ่งจะย้อนกลับมาส่งผลให้ระบบของประเทศมีศักยภาพในการแข่งขันตามที่รัฐบาลมุ่งหวัง และจะนำไปสู่การเปิดโลกทัศน์ การรับรู้ปัญหาวิกฤตและความพยายามค้นหาทางออกให้กับโลกได้ในระยะยาว ทั้งนี้ หากนโยบายการพัฒนาเชิงบูรณาการดังกล่าวนี้เกิดขึ้นจริง ก็ย่อมส่งผลให้แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนตามที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ซึ่งได้กล่าวถึงการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการพัฒนาจิตสำนึกอยู่แล้ว ชับเคลื่อนไปได้สมดังเจตนารมณ์

ผลที่จะเกิดกับวงการอสังหาริมทรัพย์โดยตรงก็คือ ผู้บริโภคจะใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจซื้อบ้านมากขึ้น อีกทั้งเมื่อเกิดปัญหาการถูกเอารัดเอาเปรียบก็รู้ช่องทางที่จะนำระบบกลไกของรัฐมาปกป้องประโยชน์ของตนเอง ซึ่งจะกระตุ้นให้ผู้ประกอบการและผู้ออกแบบยกระดับมาตรฐานของสินค้า รวมทั้งลักษณะการลงทุนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดอย่างแท้จริง อันจะทำให้วงการอสังหาริมทรัพย์พ้นจากสภาพที่ไม่ยั่งยืนได้ในระดับหนึ่ง

2) คำว่า “ภาคอสังหาริมทรัพย์” และ “ภาคบ้านอยู่อาศัย” ก็ต้องได้รับคำนิยามใหม่ หากรัฐต้องการลดการสูญเสียพลังงานและทรัพยากรซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจของชาติ เพราะในปัจจุบันเมื่อกล่าวถึง 2 คำนี้ ภาครัฐมักจะมองเห็นแต่ภาพอาคารบ้านเรือนที่ก่อสร้างเบ็ดเสร็จสำเร็จรูปมาแล้ว เป็นสินค้าชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นภาพที่แยกขาดจากกระบวนการผลิต ดังนั้น รัฐจึงมองว่าภาคที่อยู่อาศัยมีศักยภาพในการอนุรักษ์พลังงานค่อนข้างต่ำ หากรัฐให้นิยามเสียใหม่ โดยมองภาพเชื่อมโยงการผลิตอสังหาริมทรัพย์เป็นกระบวนการแบบก็จะพบ

ว่าภาคอสังหาริมทรัพย์ก็เป็นเช่นเดียวกับภาคอุตสาหกรรมอื่น ที่บริโภครถพยาบาลและพลังงานในปริมาณมหาศาล อีกทั้งพบด้วยว่ามีความจำเป็นต้องส่งเสริมยกระดับมาตรฐานเทคโนโลยีควบคู่ไปกับคุณภาพของบุคลากรในวงการออกแบบและก่อสร้างอาคารอย่างจริงจัง ไม่น้อยไปกว่าการส่งเสริมอุตสาหกรรมการออกแบบแฟชั่นที่รัฐกำลังคร่ำเคร่งอยู่เลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลงานวิจัยนี้ได้ชี้ให้เห็นแล้วว่าสถาปนิกและวิศวกรเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งของการสร้างความเปลี่ยนแปลงให้ไปสู่สิ่งที่ดีกว่า ดังนั้น การส่งเสริมศักยภาพในวงการออกแบบและก่อสร้างอาคารอย่างจริงจังจึงควรเป็นนโยบายพื้นฐานที่จะนำไปสู่การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมและพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการแสดงออกถึงความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมืองได้ตามที่รัฐบาลมุ่งหวัง

3) การดำเนินนโยบายหรือการออกมาตรการต่าง ๆ จะหวังผลสัมฤทธิ์ได้มากขึ้น หากรัฐคำนึงถึงระดับจิตและโลกทัศน์ รวมทั้งระดับฐานะทางเศรษฐกิจของประชากรกลุ่มเป้าหมาย ตัวอย่างเช่น ในการกำหนดมาตรการส่งเสริมพฤติกรรมที่ประหยัดพลังงานและรักษาสีสิ่งแวดล้อม รัฐอาจพิจารณาระดับพัฒนาการตามทฤษฎีเกลียวพลวัตร ดังนี้

มีมส์น้ำตา ในเรื่องการปลูกฝังให้รักษาสีสิ่งแวดล้อมคงยังทำไม่ได้ เพราะเป็นระดับจิตของคนที่ยังอดอยาก ดันรนเพื่อเอาชีวิตรอดไปวัน ๆ สำหรับคนเหล่านี้ จึงต้องช่วยให้เขาสามารถดำรงชีวิตได้ก่อน

มีมส์ม่วง เป็นระดับจิตของคนที่เชื่อในไสยศาสตร์และอำนาจลึกลับอย่างงมงาย เห็นอะไรก็แปลความหมายเป็นเลขห่วยไปหมด หรือจะทำอะไรก็คอยแต่จะนึกถึงการบนบานศาลกล่าว ถ้าจะให้คนกลุ่มนี้รักษพลังงานและสิ่งแวดล้อม คงต้องใช้อุบายบวชให้ตันไม้ และให้ความรู้ว่าการไม่ประหยัดพลังงานและการทำลายสิ่งแวดล้อมถือเป็นการไม่เคารพฟ้าดิน อีกทั้งจะต้องถูกฟ้าดินลงทัณฑ์ในไม่ช้า

มีมส์แดง เป็นระดับจิตของคนที่เชื่อในอำนาจ การใช้ความรุนแรง มุ่งหวังผลประโยชน์แบบปัจจุบันทันด่วน และไม่ชอบคิดหน้าคิดหลัง แต่ก็ยังมุ่งหวังการปกป้องคุ้มครองจากผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า ดังนั้น การใช้อำนาจบังคับ การให้เงินสนับสนุนพร้อมหน่วยเคลื่อนที่เร็วไปปรับปรุงอาคารบ้านเรือนโดยใช้วิธีที่สร้างผลการประหยัดพลังงานแบบทันตาเห็น หรือการออกสลากพลังงานชิงโชค น่าจะเป็นวิธีที่ได้รับความสนใจจากคนกลุ่มนี้มากขึ้น

มีมส์น้ำเงิน เป็นผู้ที่ชอบทำบุญ เชื่อและปฏิบัติตามระเบียบ ธรรมเนียมกฎเกณฑ์ที่สังคมวางไว้ให้โดยไม่ตั้งคำถาม รวมทั้งมีความรู้สึกรักชาติ ศาสนา ดังนั้น การออกกฎระเบียบใด ๆ โดยอ้างถึงความถูกต้องทางศีลธรรม และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชาติ ประกอบกับการให้ผู้

หลักผู้ใหญ่ในชาติออกมารณณรงค์เรื่องสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ย่อมได้รับความร่วมมือจากคนกลุ่มนี้อย่างแน่นอน

มีมส์ลี้ม เป็นบุคคลประเภทมุ่งความสำเร็จส่วนตัวเป็นหลัก เชื่อในความสำเร็จทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมากว่าเป็นคำตอบของชีวิต หากคำตอบด้วยระบบตรรกะให้เหตุผลเฉพาะด้านกายวัตถุ ชีวิตคือการแข่งขันจึงหมกมุ่นแต่เรื่องกลยุทธ์สร้างการเติบโตของตลาด เราจึงอาจใช้กลยุทธ์หาข้อมูลตัวเลขสถิติและผลการพิสูจน์ประสิทธิภาพสิ่งต่าง ๆ เพื่อดึงดูดคนกลุ่มนี้ และชี้แนะว่าการพัฒนาแบบสีเขียวจะสามารถให้เขาเป็นผู้นำทางธุรกิจได้ หรือเป็นหนทางที่จะนำเขาไปสู่ “ชีวิตที่ดีกว่า” ได้อย่างแท้จริงเป็นต้น

การดำเนินนโยบายหรือการออกมาตรการต่าง ๆ หากรัฐคำนึงถึงระดับจิตและโลกทัศน์ รวมทั้งระดับฐานะทางเศรษฐกิจของประชากรกลุ่มเป้าหมายตามที่กล่าวมา นอกจากจะเป็นช่องทางที่ช่วยให้ประเทศมีความเจริญรุ่งเรืองแล้ว ยังเป็นช่องทางที่จะช่วยให้ตัวนักการเมืองผู้ดำเนินการดังกล่าวได้รับคะแนนนิยมในหมู่ประชาชนมากขึ้นอย่างรวดเร็ว

4) ผลการวิจัยพบว่าการเปลี่ยนกระบวนทัศน์และจิตวิวัฒน์ที่ผ่านมาส่วนมากเกิดจากการประสบปัญหาวิกฤตส่วนตัว หรือที่เรียกว่ามีประสบการณ์ข้ามพ้นตัวตน หรือไม่เช่นนั้นก็จะเกิดจากวิกฤตทางสังคมและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นปัญหาในระดับรวมหมู่ ดังนั้นจึงเป็นการสนับสนุนเสียงเรียกร้องให้มีการลดตัวค่าน้ำมันเชื้อเพลิงอย่างแท้จริง เพื่อสร้างสถานการณ์วิกฤตในวงกว้าง ซึ่งนอกจากจะช่วยไม่ให้กลไกทางเศรษฐกิจถูกบิดเบือนแล้ว ยังเป็นการช่วยกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครบถ้วนทั้งทางจิตสำนึก พฤติกรรมการบริโภค ค่านิยม และกระบวนทัศน์ อันจะนำไปสู่การพัฒนาอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืนได้โดยเร็วยิ่งขึ้น ทั้งนี้ หากนักการเมืองเกรงว่าการกระทำดังกล่าวจะกระทบฐานเสียงของตน ก็น่าจะพิจารณานำเงินที่เคยใช้สนับสนุนพุงราคาน้ำมันไปสร้างมาตรการช่วยเหลือคนผู้มีรายได้ปานกลางถึงน้อยให้พอที่จะสามารถยังชีพและปรับตัวให้เข้ากับวิกฤตเช่นนี้ได้ไปสักกระยะหนึ่ง

ในการนำเสนอนโยบายที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ต่อภาครัฐ จำเป็นจะต้องอาศัยข้อมูลและหลักเหตุผลจากแวดวงวิชาการ เพื่อพิสูจน์ว่าการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ในรูปแบบปัจจุบันเป็นตัวถ่วงความเจริญและความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอนาคตอันใกล้ที่จะมีการนำมาตรการทางสังคมและสิ่งแวดล้อมมาเป็นเงื่อนไขในการประกอบกิจกรรมระหว่างประเทศมากขึ้น อีกทั้งเป็นอุปสรรคที่รัฐจะกล่าวกับชุมชนโลกว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาเหนือประเทศอื่นใดในภูมิภาคอย่างเต็มภาคภูมิ นอกจากนั้น ยังจำเป็นต้องอาศัยการเคลื่อนไหว

ของขบวนการภาคสังคมร่วมผลักดันให้เกิดความเปลี่ยนแปลงเหมือนดังที่เคยทำสำเร็จมาแล้วหลายต่อหลายครั้ง

2.2 ข้อเสนอแนะเชิงความคิดและเชิงปฏิบัติการต่อภาคประชาสังคม ซึ่งรวมถึงองค์กรวิชาชีพ องค์การพัฒนาเอกชน (NGO) และภาคีร่วมมือต่าง ๆ

แม้ว่าข้อเสนอต่อภาครัฐข้างต้นจะยังคงอยู่ในระดับกระบวนการทัศนัสดา ซึ่งมีความเป็นวัตถุนิยมค่อนข้างสูง เนื่องจากผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นข้อเสนอที่รัฐจะรับได้มากกว่าข้อเสนอที่อยู่ในระดับกระบวนการทัศนักรัชนิเวศขึ้นไป แต่ผู้ศึกษาก็ยังตระหนักดีว่าการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องในหมู่นักการเมืองก็ยังมีอยู่มาก จนอาจบดบังความสำคัญของการสร้างความเจริญรุ่งเรืองและศักยภาพในการแข่งขันเสียด้วยซ้ำ ถึงกระนั้น ผู้ศึกษาก็ยังเชื่อว่าการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ เนื่องจากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าโครงการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืนรุ่นบุกเบิก ไม่ว่าจะเป็นในประเทศสหราชอาณาจักร เนเธอร์แลนด์ สหรัฐอเมริกา หรือไทยเอง ก็ล้วนเกิดขึ้นจากการเคลื่อนไหวในภาคสังคมทั้งสิ้น ดังนั้น หากมีการขยายขบวนการหรือเครือข่าย หรือแม้กระทั่งการสร้างขบวนการหรือเครือข่ายใหม่อย่างสอดคล้องกับเหตุปัจจัย ก็อาจช่วยให้การเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศนัที่เห็นความจำเป็นของการสร้างที่อยู่อาศัยแบบยั่งยืนเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง ข้อเสนอแนะของผู้ศึกษาในส่วนนี้จะใช้กระบวนการนุรณาการมากขึ้น ซึ่งได้แก่

- 1) มูลเหตุที่ทำให้งานวิจัยชิ้นนี้เกิดขึ้นประการหนึ่งคือ ผู้ศึกษาเห็นว่าการเคลื่อนไหวรวมทั้งผลงานวิจัยทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ยังคงจำกัดอยู่ในแวดวงชนบทหรือไม่ก็แวดวงชนชั้นกลางถึงล่างของสังคม ทั้ง ๆ ที่การบริโภค (การทำลาย) พลังงานและทรัพยากรผ่านวิถีการอยู่อาศัยและการสร้างอาคารบ้านเรือนจนเกิดวิกฤตนั้น เป็นพฤติกรรมของผู้มีอันจะกินมากกว่า ดังนั้น กิจกรรมของเครือข่ายชนชั้นกลางผู้ที่มีจิตใกรักรธรรมชาติ มีอยู่มากพอสมควรในปัจจุบัน (เช่นกลุ่มจิตวิวัฒน์ คณะกรรมการนักธุรกิจเพื่อสิ่งแวดล้อมไทย มูลนิธิสำนึกรักบ้านเกิด เครือข่ายครอบครัว ฯลฯ) จึงควรครอบคลุมเรื่องราวของอาคารบ้านเรือนและวิถีการอยู่อาศัยที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านั้นย่อมไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากไม่มีกลุ่มบุคคลจากฝ่ายวิชาชีพ ผู้ซึ่งมีจิตใกรักรธรรมชาติเช่นกัน เข้าไปมีส่วนร่วม ทั้งนี้ ผลการวิจัยซึ่งบ่งชี้ว่าเจ้าบ้านจำนวนไม่น้อยในชุมชนกรณีศึกษาในประเทศมีคุณลักษณะแบบมีมศีลเยียวและศีลเหลืองปรากฏอยู่ทั้ง 4 ด้านแล้ว ย่อมให้ความมั่นใจในระดับหนึ่งว่าการเคลื่อนไหวเผยแพร่แนวคิดอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืนน่าจะเป็นเรื่องที่ไม่ยากจนเกินไป อุปสรรคคงจะติดอยู่แค่เพียงองค์กรวิชาชีพอย่างสมาคมสถาปนิกสยามที่จะต้องปรับจุดยืนให้

หันกับกระแสโลก เพราะปัจจุบันสมาคมฯ ก็ยังไม่มีบทบาทชัดเจนในเรื่องของจุดยืนแบบสีเขียว ซึ่งแตกต่างจากองค์กรวิชาชีพสถาปนิกในประเทศสหราชอาณาจักร เนเธอร์แลนด์ และสหรัฐอเมริกา ในแง่ที่องค์กรวิชาชีพเหล่านั้นล้วนมีบทบาทในการสร้างมาตรฐานการออกแบบและก่อสร้างแนว ยั่งยืน ตลอดจนในการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวงการอสังหาริมทรัพย์อย่างสำคัญมาตั้งแต่ยุคแรก ๆ

2) การบุกเบิกเครือข่ายอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืนให้เป็นผลขึ้นมามีอย่างรวดเร็ว นอกจากจะอาศัยความร่วมมือของเครือข่ายชนชั้นกลางที่มีอยู่ในประเทศแล้ว คงจะต้องอาศัยความร่วมมือจากองค์กรเครือข่ายต่างประเทศด้วย องค์กรที่ผู้ศึกษาได้เริ่มหารือในการสร้างความร่วมมือเอาไว้แล้วในช่วงของการวิจัยที่ต่างประเทศได้แก่ เครือข่ายหมู่บ้านรักษานิเวศแห่งโลก เครือข่ายเกลียวพลวัตบูรณาการ สถาบันรีคิกเกิเมาเท่น และสถาบันบูรณาการ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีบรรดาสถาปนิกและวิศวกรที่มีส่วนร่วมพัฒนาโครงการกรณีศึกษายินดีให้ความร่วมมือในการก่อตั้งเครือข่ายอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืนในประเทศไทย ถึงกระนั้น สิ่งที่ลืมไม่ได้คือการก่อตั้งเครือข่ายนอกจากจะต้องสอดคล้องกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของบ้านเราเองแล้ว เรายังต้องใช้สิ่งเหล่านี้ให้เป็นประโยชน์อย่างเช่นฐานความคิดแบบเผื่อแผ่แบ่งปัน การกินอยู่แต่พอ ดีหรือเศรษฐกิจพอเพียง การอยู่อาศัยแบบสอดคล้องกลมกลืนกับระบบนิเวศ รวมทั้งวิถีการฝึกจิต อันมีอยู่หลากหลายแนวทาง ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความร่วมมือของเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นและกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม ซึ่งในที่สุดแล้วอาจจะเป็นกลุ่มการเคลื่อนไหวสีเขียวและกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมนี้เองที่พัฒนาโครงการอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืนเป็นตัวอย่างแก่ภาครัฐและนักพัฒนาโครงการกระแสหลักได้สำเร็จ ดังที่ชาวชุมชนอังกฤษได้ทำมาแล้ว

2.3 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการเพื่อการศึกษาวิจัยในอนาคต

สำหรับประเทศไทย ภาควิชาการจะเป็นกำลังสำคัญยิ่งที่จะสนับสนุนให้การเคลื่อนไหวเพื่อการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืนมีความก้าวหน้าต่อไปได้ เนื่องจากมีหน้าที่ต้องผลิตงานวิจัยในเรื่องนี้ซึ่งแม้กระทั่งงานวิจัยแบบแยกส่วน เน้นแต่เชิงเทคโนโลยีประหยัดพลังงานก็ยังมีอยู่น้อยมาก โดยที่ยังไม่ต้องกล่าวถึงงานเชิงสหวิทยาการและบูรณาการ เพื่อที่จะสร้างองค์ความรู้ที่เหมาะสมเผยแพร่แก่ประชาชนและพิสูจน์ความจำเป็นให้ภาครัฐยอมรับเรื่องนี้เป็นเรื่องที่เร่งด่วนซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาวิกฤตทางทรัพยากรและพลังงานของชาติได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากการที่ผลการวิจัยระบุว่าสถาปนิกเป็นปัจจัยหลักที่จะทำให้อสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืนเกิดขึ้นได้ และจิต

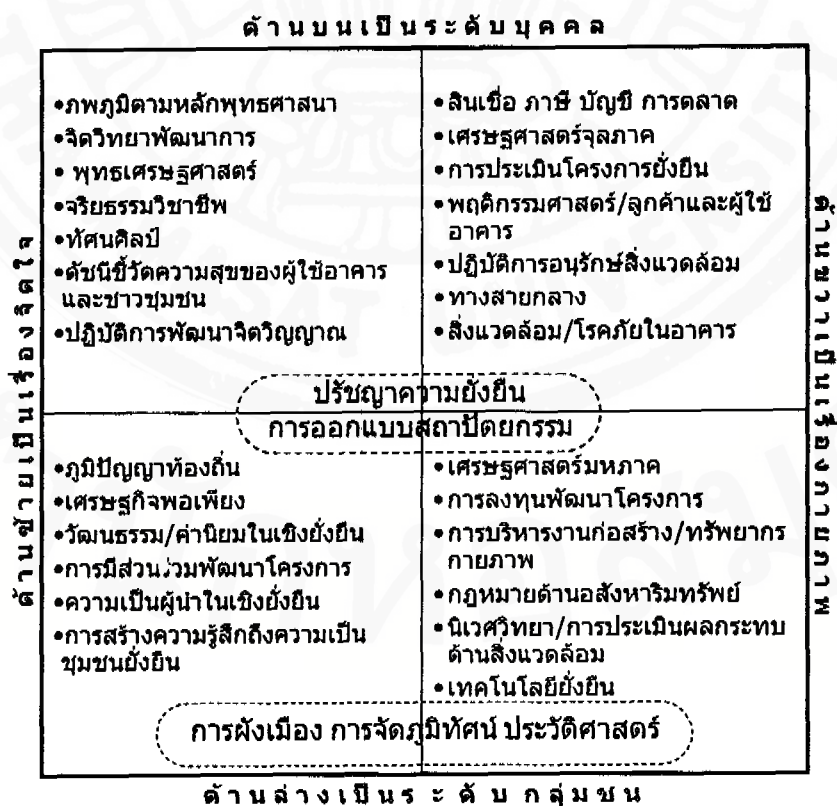
วิวัฒนาการของสถาปนิกที่อยู่ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ก็มีปัจจัยทางด้านการศึกษาค้นคว้าเป็นหนึ่งปัจจัยหลักที่เกื้อหนุน จึงมีความจำเป็นต้องปฏิรูปการศึกษาค้นคว้าทางด้านสถาปัตยกรรมอย่างขนานใหญ่ ซึ่งผู้ศึกษาใคร่เสนอ "การทำวิจัยแบบบูรณาการ" (Integral Research) และ "หลักสูตรอสังหาริมทรัพย์แบบองค์รวม" (Integral Real Estate Program) ไว้ดังนี้

1) การทำวิจัยแบบบูรณาการ

การทำวิจัยแบบบูรณาการเป็นความพยายามที่จะใช้ความรู้ความสามารถเพื่อ "ก้าวข้าม" ข้อจำกัดขององค์ความรู้ของแต่ละสาขา โดยการหลอมรวมจุดดีของแต่ละสาขาวิชาเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สมดุลและครอบคลุมทุกมิติของความเป็นมนุษย์ รวมทั้งนำไปสู่การปฏิบัติที่สามารถยกระดับและพัฒนา "ตัวตน" ของบุคคลและกลุ่มชนอย่างเป็นองค์รวม การบูรณาการความรู้ที่ครอบคลุมทุกมิติที่จะส่งผลต่อความยั่งยืนแบบองค์รวม อาจแสดงในรูปของแผนที่บูรณาการ ดังภาพที่ 6.10 ซึ่งการดำเนินการวิจัยจะต้องบูรณาการทั้งวิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัย

ภาพที่ 6.10

จตุรภาคของการทำวิจัยแบบบูรณาการและหลักสูตรอสังหาริมทรัพย์แบบองค์รวม

ที่มา: ประยุกต์จากธนภณ พันธเสน, 2547, น. 140

แบบเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ทั้งนักวิชาการสาขาต่าง ๆ ภาครัฐ เอกชน และประชาชนทั่วไป ควรมีการศึกษาดูงานทั้งต่างประเทศและในประเทศ ทั้งชนบทและในเมือง อย่างที่มูลนิธิรักเมืองน่าน ก็ควรมีการไปเรียนรู้ว่าเขาปลุกจิตสำนึกกันอย่างไร จึงสามารถสร้างเครือข่ายสิ่งแวดล้อมได้นับร้อยแห่ง พวกเราชาวนักวิชาการ ผู้ซึ่งเรียกตัวว่าเป็นผู้ที่มีการศึกษาสูง ควรจะไปเรียนรู้จากชาวบ้านบ้าง ที่สำคัญคือการวิจัยแบบบูรณาการยังต้องคำนึงถึงระดับจิตและโลกทัศน์ รวมทั้งระดับฐานะทางเศรษฐกิจของประชากรกลุ่มเป้าหมายของการศึกษา ดังที่ยกตัวอย่างไปแล้วในข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ

2) การปฏิรูปหลักสูตรด้านการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์

เช่นเดียวกับการทำวิจัยแบบบูรณาการ การปฏิรูปหลักสูตรควรนำไปสู่หลักสูตรอสังหาริมทรัพย์แบบองค์รวมที่ครอบคลุมความรู้ในทุกมิติ หรือ “ทุกด้าน ทุกระดับ” ดังแสดงในภาพที่ 6.10 ด้วย ดังนั้น การศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ตามแนวคิดนี้ จึงจำเป็นต้องจัดตั้งหน่วยงานเจ้าภาพที่ไม่ได้ขึ้นกับคณะวิชาใดโดยตรง ดังเช่นวิทยาลัยสหวิทยาการของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่เป็นหน่วยงานเอกเทศของมหาวิทยาลัย หน่วยงานนี้อาจจะรับผิดชอบการบริหารจัดการหลักสูตรการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์บัณฑิต (หรือชื่ออื่นซึ่งมีความหมายกว้าง ๆ) ที่มีการกำหนดกลุ่มความสนใจเอาไว้ เช่นกลุ่มออกแบบ กลุ่มบริหารจัดการ และอื่น ๆ เป็นต้น ในการนี้ แต่ละกลุ่มความสนใจจะมีโครงสร้างของกลุ่มวิชาบังคับและกลุ่มวิชาเลือก ซึ่งแต่ละกลุ่มวิชาจะต้องประกอบด้วยรายวิชาครบทั้ง 4 ด้าน แล้วเปิดโอกาสให้นักศึกษาเลือกเรียนได้ตามกลุ่มความสนใจ ภายใต้โครงสร้างที่บังคับให้ศึกษาองค์ความรู้ครบทุกด้านตามที่ได้กล่าวมา โดยการเรียนการสอนแต่ละรายวิชาอาจจะกระจายอยู่ตามคณะวิชาเหมือนกับในปัจจุบัน แต่ข้อสำคัญยิ่งคือต้องมีการจัดอาจารย์ผู้ซึ่งมีความรู้ความสามารถสูงในด้านการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ผู้ซึ่งเข้าใจถึงปรัชญาบูรณาการ หรืออย่างน้อยมีความรู้แบบสหวิทยาการคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการให้คำปรึกษาตามระดับพัฒนาการ และการพัฒนาตนแบบองค์รวมที่จะต้องเป็นรายวิชาบังคับสำหรับนักศึกษาทุกคน อันจะส่งผลให้เขาเหล่านั้นมีจิตวิวัฒน์ในระหว่างการศึกษาได้ เนื่องจากหากไม่เป็นเช่นนั้นแล้ว ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดเชิงยั่งยืนใด ๆ ก็คงไม่มีการนำไปพัฒนาต่อหรือมีการนำมาใช้อย่างจริงจัง อย่างไรก็ดี หากการจัดตั้งหน่วยงานเจ้าภาพดังกล่าวยังเป็นไปไม่ได้ในระยะเวลาอันใกล้ แต่ละคณะวิชา หรือแต่ละภาควิชา หรือแม้แต่สาขาวิชา ก็สามารถวางแผนการเรียนการสอนตามกรอบคิดจตุรภาคได้ เพราะทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับชีวิตคนเราย่อมประกอบด้วยมิติทั้ง 4 ด้านนี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังที่ผลงานวิจัยนี้ได้แสดงให้เห็นแล้ว

สำหรับการพัฒนาจิตของบุคคลนั้น จะต้องพัฒนาโดยการปฏิบัติด้วยตนเอง ดังเช่นที่ ผลการวิจัยนี้ระบุว่า การปฏิบัติด้วยตนเองเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของจิตวิวัฒน์ ซึ่งประธาน ต่างใจ (2538, น. 231-232, 236) ได้ชี้ว่า มนุษย์สามารถยกระดับจิตด้วยสติปัญญาของตนเองไปสู่จิตระดับเหนือสำนึกด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การเปลี่ยนวิธีคิดสู่กระบวนการคิดแบบองค์รวม หรือด้วยการ ค้นคว้าเรียนรู้ปรัชญาแห่งแคว้นดัมเมคานิกส์และวิทยาศาสตร์ยุคใหม่ โดยเฉพาะด้วยสมาธิปฏิบัติ ในแนวทางและรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโยคะ เตะ หรือพุทธศาสนานิกายต่าง ๆ นั้นเป็นเรื่องที่ สำคัญยิ่ง การให้สติปัญญาและความสงบพิจารณาธรรมชาติและตนเองอย่างต่อเนื่องด้วยการทำ สมาธิ ไม่ว่าด้วยแนวทางใดเพื่อให้ถึงสภาพบรรลุแจ้งรู้ธรรมชาติ เป็นหนทางเดียวที่เร็วที่สุดและได้ ผลที่สุดต่อจิตวิวัฒน์ ทั้งนี้ การฝึกปฏิบัติดังกล่าวจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของธรรมชาติของความรู้ ความจริงที่พิสูจน์ในเชิงวิทยาศาสตร์ได้ มีการรณรงค์ที่เน้นความรู้ เน้นวิทยาการ เน้นความเข้าใจ ไม่ใช่วิธีบังคับหรือมกมายดังในปัจจุบัน เมื่อได้แนวทางเป็นที่ชัดเจนแน่นอนแล้ว จะต้องส่งเสริม และโน้มน้าวให้มีการปฏิบัติตนแบบองค์รวมซึ่งรวมถึงการทำสมาธิภาวนาเป็นกิจวัตรในหลักสูตร ภาควิชาตามที่ได้กล่าวแล้ว โดยจะต้องมีการติดตามผลการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

ผลการวิจัยยังยืนยันด้วยว่า กัลยาณมิตรก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดจิตวิวัฒน์ ดังนั้น คณาจารย์ทั้งหลายจะต้องปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่าง ขณะที่สภาพแวดล้อมทางกายภาพก็เป็น ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดจิตวิวัฒน์ด้วย ผู้ศึกษาจึงขอยกตัวอย่างการปรับเปลี่ยนทางกายภาพ สำหรับนักศึกษาสถาปัตยกรรม อันได้แก่การเปลี่ยนลักษณะงานและการเปลี่ยนลักษณะทำเล

เปลี่ยนลักษณะงาน หมายถึง การเปลี่ยนลักษณะการเรียนการสอนที่เคยมุ่งเน้นแต่ การออกแบบตามแนวสถาปัตยกรรมตะวันตกให้เป็นหลักสูตรแบบองค์รวมตามที่ได้กล่าวมา อัน จะทำให้นักศึกษาสามารถสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนที่เรียนวิชาหลักต่างสาขากัน ก่อให้เกิดเป็น วัฒนธรรมการศึกษาในรูปแบบใหม่ นอกจากนั้น ควรมีการฟื้นฟูการฝึกฝนการแสดงผลงานด้วยการ เขียนแบบและการวาดภาพด้วยมือ แทนที่จะมุ่งเน้นแต่การใช้คอมพิวเตอร์ ลักษณะโครงการที่เคย มอบหมายเป็นโครงการทางธุรกิจที่ใหญ่โตก็ควรให้มีความหลากหลายด้วยโครงการขนาดเล็ก เช่น บ้านในชุมชนแออัดหรือในชนบท รวมทั้งการออกแบบตึกแถวและทาวน์เฮาส์ให้ได้ดี ทั้งนี้ การออก แบบภูมิทัศน์หรือศาลาการเปรียญก็น่าจะช่วยให้ นักศึกษาเข้าใจกับศาสนาและวัฒนธรรมไทย โบราณได้มากขึ้น นอกจากนี้ การทำงานเป็นกลุ่มย่อยไม่ว่าจะเป็นการทำงานกลุ่มในชั้นปีเดียวกัน หรือระหว่างชั้นปี เป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ระหว่างนักศึกษาด้วยกันเองก็น่าจะมีการ พิจารณาเป็นต้น แต่สิ่งที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งก็คือการสอดแทรกเรื่องจริยธรรมและจิตสำนึกใหม่เข้าสู่ กิจกรรมการเรียนการสอนด้วยตลอดเวลา

เปลี่ยนทำเล การเรียนการสอนที่จำกัดอยู่ในห้องปฏิบัติการและห้องบรรยายสี่เหลี่ยมแคบ ๆ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้โลกทัศน์ของนักศึกษาแคบตามไปด้วย ดังนั้น สถาบันทุกแห่งจึงควรมีสถานที่จัดการเรียนการสอนกลางแจ้งที่รายรอบไปด้วยต้นไม้ใหญ่ โดยไม่ต้องมีโต๊ะเก้าอี้ แบบสวนโมกข์ฯ ของท่านพุทธทาส หรือหากติดขัดด้วยการที่อยู่ในเขตเมืองชั้นใน ก็สมควรมีการจัดไปทำการเรียนการสอน ณ มหาวิทยาลัยต่างจังหวัดทุก ๆ ปีการศึกษา ซึ่งถือเป็นโอกาสให้นักศึกษาได้สัมผัสกลิ่นอายของธรรมชาติ สังคมชนบทและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอยู่เสมอ อีกทั้งยังเป็นโอกาสให้สามารถฝึกปฏิบัติงานในพื้นที่ได้จริง ซึ่งนอกจากจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มนักศึกษาที่เรียนด้วยกันแล้ว นักศึกษายังสามารถสร้างความสัมพันธ์และเรียนรู้วัฒนธรรมอันหลากหลายจากชาวบ้านได้ด้วย เป็นต้น

2.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

การทำวิจัยในช่วงต่อไปจะต้องมีลักษณะที่คำนึงถึงองค์ประกอบทุกด้านในจุตรภาค และระดับพัฒนาการของกลุ่มเป้าหมายดังที่กล่าวไปแล้ว แต่หากจะกล่าวถึงเรื่องเฉพาะเจาะจงก็อาจเสนอแนะได้ดังนี้

1) การพัฒนาองค์หาริมทรัพย์ในรูปแบบปัจจุบันเป็นตัวถ่วงความเจริญและความสามารถในการแข่งขันของประเทศ อีกทั้งบ่อนทำลายสุขภาพกาย จิต วัฒนธรรม สังคม และสิ่งแวดล้อมของประชาชนมากเพียงไร

2) "การทำวิจัยแบบบูรณาการ" และ "หลักสูตรอสังหาริมทรัพย์แบบองค์รวม" มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นมาน้อยเพียงไร หากจะให้เกิดขึ้น มีวิธีการใดที่จะส่งเสริม 2 แนวคิดนี้ให้เกิดขึ้นได้เร็วที่สุด

3) ควรมีการรวบรวมผลงานการออกแบบและการศึกษาวิจัยแนวยั่งยืน รวมทั้งรายชื่อสถาปนิกและวิศวกรที่มีความสนใจแนวคิดยั่งยืน เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับการสร้างเครือข่ายการเคลื่อนไหวทางสังคม

4) ควรมีการรวบรวมข้อคิดเห็นจากเครือข่ายสีเขียวของชนชั้นกลางว่ามีความต้องการได้รับการสนับสนุนจากสถาปนิกและวิศวกรในเรื่องของการเคลื่อนไหวเพื่อเผยแพร่วิถีการอยู่อาศัยแบบยั่งยืนอย่างไรบ้าง

5) ควรมีการวิจัยเชิงทดลองเพื่อกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ ในหน่วยงานสถาปนิกและวิศวกร รวมทั้งในสถาบันการศึกษา

6) เหตุใด “บ้านประหยัดพลังงาน” และ “บ้านชีวาทิตย์” ของศ.ดร.สุนทร บุญญาธิการ จึงไม่เป็นที่ยอมรับของวงการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์กระแสหลัก ทั้งที่มีข้อมูลการวิจัยชัดเจนว่าเป็นที่อยู่อาศัยที่มีคุณภาพสูงจริง และสามารถก่อสร้างได้โดยใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่แล้ว อีกทั้งมีค่าใช้จ่ายใกล้เคียงกับการสร้างบ้านแบบเดิม ๆ

7) ควรมีการศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ของพัฒนาการทางจิตและระดับความยั่งยืน โดยเปรียบเทียบชุมชนหลายชุมชนที่มีคุณภาพความยั่งยืนต่างกันในประเทศเดียวกันเพิ่มเติม เช่นเมื่อศึกษาชุมชนสหรัฐแล้ว ก็ควรมีการศึกษาชุมชนสหรัฐ 1 และชุมชนสหรัฐ 2 เปรียบเทียบด้วย ดังการศึกษาเปรียบเทียบชุมชนไทย 1 ชุมชนไทย 2 และชุมชนไทย 3

8) ข้อสำคัญสำหรับการทำวิจัยดังที่กล่าวมาก็คือ ปัจจัยต่าง ๆ ในชีวิตทั้ง 4 ด้าน รวมทั้งปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกล้วนมีความสลับซับซ้อนสูง ซึ่งทำให้การทำวิจัยเชิงปริมาณอย่างสมบูรณ์เป็นไปได้ยากยิ่ง ตัวอย่างเช่นการใช้แบบสอบถามในการวิจัยนี้ก็ใช้วัดคุณภาพความยั่งยืนเพียงด้านละ 2 ปัจจัยเท่านั้น อีกทั้งประโยคที่ใช้บ่งชี้ระดับพัฒนาการก็เป็นความพยายามครั้งแรกที่จะประยุกต์แบบสอบถามของสำนักคิดเกลียวพลวัตบูรณาการให้สอดคล้องกับบริบทไทย จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาตัวบ่งชี้ปัจจัยเหล่านี้และอื่น ๆ ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3. บทส่งท้าย

ในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา ผู้คนส่วนมากในสังคมรวมทั้งตัวผู้ศึกษา ถึงแม้จะพากเพียรปฏิบัติ (สิ่งที่ตัวเองคิดว่าเป็น) ความดี แต่สุดท้าย ก็มักจะทำสิ่งนั้นสิ่งนี้เพียงแค่ว่าเพื่อตัวเองและคนใกล้ชิดไว้ก่อน เหตุเพราะพวกเราถูกหล่อหลอมมาในระบบเศรษฐกิจสังคมที่ถูกสร้างขึ้นโดยกระบวนการทุนอัตโนมัติ จึงเกิดการยึดมั่นถือมั่นในมุมมองและผลประโยชน์ของตัวเองเป็นใหญ่ รวากับว่าสิ่งที่ตนเองมองเห็นนั้นเป็นความจริงที่สุดเพียงอย่างเดียว ทั้งๆ ที่สิ่งเหล่านั้นเป็นแค่ความจริงเฉพาะด้านซึ่งมีประโยชน์ในตัวเองเฉพาะทาง ยากนักที่จะหาคนที่ปฏิบัติภารกิจของตนเองเพื่อธรรมชาติและเพื่อโลก ผลก็คือสภาวะวิกฤตที่แพร่ขยายไปในทุกด้านทุกมิติของชีวิต จึงถึงเวลาแล้วที่เราจะข้ามผ่านยุคแห่งกระบวนการทุนอัตโนมัติเพื่อไปสู่ยุคบูรณาการ

การเริ่มสิ่งใหม่เป็นเรื่องยากเสมอ แต่นักคิดนักวิชาการสมัยก่อนล้วนผ่านช่วงเวลาเช่นนี้มาแล้วทั้งสิ้นด้วยเหตุที่ต้องทำหน้าที่เป็นมันสมองให้กับสังคม การเริ่มต้นบูรณาการควรจะเริ่มด้วยความไม่เชื่อ ไม่เชื่อว่าการขับเคลื่อนสังคมโดย "เงิน" หรือเศรษฐกิจ (หรือเครื่องมือใด ๆ) จะแก้ปัญหาได้ทุกอย่าง ในขณะที่เริ่มเชื่อว่า "เงิน" ก็เป็นวิธีการหนึ่งเช่นเดียวกับ "เทคโนโลยี" "ศาสนา" "วัฒนธรรม" และ "ความรัก" ซึ่งต่างก็เป็นวิธีการที่ต้องใช้ควบคู่กันไปอย่างบูรณาการ

เมื่อเชื่อมั่นแล้ว ความมานะพากเพียรยอมช่วยให้เราลดละอดีต เราจะไม่เลิกคิดว่าเราอยู่เหนือธรรมชาติ เลิกแบ่งแยกวัฒนธรรมจากเทคโนโลยี และไม่เลิกคิดว่าศาสนาเป็นตัวถ่วงเศรษฐกิจ เป็นต้น จนสามารถผลิตงานวิจัยให้เป็นงานที่ให้ความสำคัญต่อความแตกต่างของระดับพัฒนาการและการบูรณาการมิติด้านจิตใจและวัตถุ ทั้งในระดับบุคคลและกลุ่มชนอย่างสมดุล เมื่อถึงเวลานั้น "แผนที่นำทางการวิจัยแบบบูรณาการ" ที่ผู้ศึกษาเสนอจะมีใช่เพียงแผนที่ "แบบผสมผสาน" เหมือนเช่นในอดีต แต่กลับจะเป็นแผนที่ที่ใช้สร้างหลักฐานทางวิชาการซึ่งให้ความมั่นใจมากกว่าว่า เรา (มนุษย์) จะสามารถสร้างสรรค์บ้านเมืองที่เปี่ยมล้นด้วยสภาวะแบบองค์รวม (holistic well-being) อย่างยั่งยืน ในความหมายของการที่มนุษย์และธรรมชาติอยู่ร่วมกันได้อย่างยาวนาน